บทที่ 2

ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง

2.1 **ข้อมูลเบื้องต้นของข้าว**

2.1.1 จุดกำเนิดของข้าว

ข้าวที่มนุษย์เพาะปลูกในปัจจุบัน พัฒนามาจากข้าวป่าในตระกูล Oryza gramineae สันนิษฐานว่าพืชสกุล Oryza ที่มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนชื้นของทวีป Goundwanaland ก่อนผืนดินจะเคลื่อนตัวและเคลื่อนออกจากกันเป็นทวีปต่างๆ เมื่อ 230-600 ล้านปีมาแล้ว จากนั้นกระจายจากเขตร้อนชื้นของแอฟริกา เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ออสเตรเลีย อเมริกากลางและใต้ ข้าวสามารถเจริญเติบโตได้ทั้งในเขตร้อน และเขตอบอุ่น ทั้งในที่ราบลุ่มจนถึงที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2,500 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่เส้นรุ้งที่ 53 องศาเหนือ ถึง 35 องศาใต้ มนุษย์ได้คัดเลือกข้าวป่าชนิดต่างๆ ตามความต้องการของตน เพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ มีการผสมข้ามระหว่างข้าวที่ปลูกกับวัชพืชที่เกี่ยวข้อง เกิดข้าวพื้นเมืองมากมายหลายพันธุ์ ซึ่งสามารถให้ผลผลิตสูง ปลูกได้ตลอดปี ก่อให้เกิดสายพันธุ์ข้าวปลูกที่เรียกว่า ข้าวลูกผสมซึ่งมีประมาณ 120,000 พันธุ์ทั่วโลกข้าวปลูกในปัจจุบัน แบ่งออกเป็นข้าวแอฟริกาและข้าวเอเชีย

(1) ข้าวแอฟริกา (Oryza glaberrima) แพร่กระจายอยู่เฉพาะบริเวณเขตร้อนของแอฟริกาตะวันตกเท่านั้น สันนิษฐานว่าข้าวแอฟริกาอาจจะเกิดครั้งแรกเมื่อประมาน 1,500 ปี ก่อนคริสต์ศักราชหรือหลังจากนั้น

(2) ข้าวเอเชีย เป็นข้าวลูกผสม เกิดจาก Oryza sativa กับข้าวป่า มีถิ่นกำเนิดบริเวณประเทศอินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปลูกกันอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่อินเดีย ตอนเหนือของบังคลาเทศบริเวณดินแดนสามเหลี่ยมระหว่างพม่า ไทย ลาว เวียดนาม และจีนตอนใต้

แบ่งออกเป็น 3 สายพันธุ์

- ข้าวสายพันธุ์แรกเรียกว่าสายพันธุ์ Sanica หรือ Japonica ปลูกบริเวณแม่น้ำเหลืองของจีนแพร่ไปยังเกาหลีและ ญี่ปุ่น เมื่อประมาณ 300 ปีก่อนคริสต์ศตวรรษ เป็นข้าวเมล็ดป้อม
- ข้าวสายพันธุ์ที่สอง เรียกส่า Indica เป็นข้าวเมล็ดยาว ปลูกในเขตร้อน แพร่สู่ตอนใต้ของอินเดียศรีลังกา แหลมมลายู หมู่เกาะต่างๆ และลุ่มแม่น้ำแยงซีของจีนประมาณคริสต์ศักราช 200
- ข้าวสายพันธุ์ที่สามถือข้าวชวา(Javanica)ปลูกในอินโดนีเซีย กลาง เข้าสู้สหรัฐอเมริกาครั้งแรกประมาณคริสต์ศตวรรษที่17โดยนำเมล็ดพันธุ์ไปจากหมูเกาะมาดากัสก้า

ในเบื้องแรก มนุษย์ค้นพบวิธีปลูกข้าวแบบทำไร่เลื่อนลอย ดังปรากฏหลักฐานในวัฒนธรรมลุงชานของประเทศจีน และวัฒนธรรมฮัวบิเนียนประเทศเวียดนาม เมื่อประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว ต่อมามนุษย์ค้นพบการทำนาหว่าน ดังปรากฏหลักฐานในวัฒนธรรมยางเชา บริเวณลุ่มแม่น้ำเหลืองในวัฒนธรรมลุงชานประเทศจีน และในวัฒนธรรมฮัวบิเนียน ประเทศเวียดนาม เมื่อ 5,000-10,000 ปีมาแล้ว ภูมิปัญญาด้านการปลูกข้าวพัฒนาสู่การปักดำ พบหลักฐานในวัฒนธรรมบ้านเชียงประเทศไทย เมื่อไม่ต่ำกว่า 5000 ปีมาแล้ว

ประมาณ 1,084 ปีก่อนคริสต์ศักราชจากนั้นแพร่ไปยังฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น ข้าวเอเชียแพร่เข้าไปในยุโรปและแอฟริกา สู่อเมริกาใต้

2.1.2ประวัติของข้าวไทย

ในประเทศไทย เมล็ดข้าวที่เก่าแก่ที่สุดที่พบมีลักษณะคล้ายข้าวปลูกของชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์อายุราว 3,000-3,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช ได้แก่รอยแกลบข้าวซึ่งเป็นส่วนผสมของดินที่ใช้ปั้นภาชนะดินเผาที่โนนนกทาตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นหลักฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเก่าแก่ที่สุดคือประมาณ 3,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช หลักฐานอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่าสยามประเทศเป็นแหล่งปลูกข้าวมาแต่โบราณ อาทิ เมล็ดข้าวที่ขุดพบที่ถ้ำปุงฮุง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงว่ามีการปลูกข้าวในบริเวณนี้เมื่อ 3,000 – 3,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช หรือราว 5400 ปีมาแล้ว แกลบข้าวที่พบที่ถ้ำปุงฮุง มีทั้งลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ที่เจริญงอกงามอยู่ในที่สูงเป็นข้าวไร่และข้าวเจ้า แต่ไม่พบลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ดป้อม หรือพวกข้าว Japonica เลยแหล่งโบราณคดีที่บ้านเชียงจังหวัดอุดรธานีพบรอยแหลบข้าวผสมอยู่กับดินที่นำมาปั้นภาชนะดินเผากำหนดอายุได้ใกล้เคียงกับแกลบข้าวที่ถ้ำปุงฮุง คือประมาณ 3,500-2,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช เป็นข้าวเอเชีย (Oryza sativa) พวกเมล็ดป้อมพันธุ์ Japonica

หลักฐานการค้นพบเมล็ดข้าว เถ้าถ่านในดินและรอยแกลบบนเครื่องปั้นดินเผาที่โคกพนมดีอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นถึงชุมชนปลูกข้าวสมัยก่อนประวัติศาสตร์ชายฝั่งทะเล นอกจากนี้ยังพบหลักฐานคล้ายดอกข้าวป่าเมืองไทยที่ถ้ำทะลุ จังหวัดกาญจนบุรี อายุประมาณ 2,800 ปี (อาจจะก่อนหน้าหรือหลังจากนั้นประมาณ 300 ปี) ซึ่งเป็นช่วงรอยต่อยุคหินใหม่ตอนปลายกับยุคโลหะตอนต้น ส่วนหลักฐานภาพเขียนบนผนังถ้ำอายุไม่น้อยกว่า 2,000 ปี ที่ผาหมอนน้อยบ้านตากุ่ม ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี บันทึกการปลูกธัญพืชอย่างหนึ่ง มีลักษณะเหมือนข้าว ภาพความแปลงพืชคล้ายข้าวอาจตีความได้ว่ามนุษย์สมัยนั้นรู้จักข้าวหรือการเพาะปลูกข้าวแล้วศาสตราจารย์ชิน อยู่ดี สรุปไว้เมื่อปี พ.ศ. 2535 ว่าประเทศไทยทำนาปลูกข้าวมาแล้วประมาณ 5,471 ปี (นับถึงปี พ.ศ.2514) ก่อนก่อนปลูกข้าวในจีนหรืออินเดียราว 1,000 ปี ผลของการขุดค้นที่โนนนกทาสสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าข้าวเริ่มปลูกในทวีปเอเชียอาคเนย์ในสมัยหินใหม่จากนั้นแพร่ขึ้นไปที่ประเทศอินเดียประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี

2.1.3 ชนิดของข้าว

การแบ่งชนิดของข้าวทำได้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ใช้เป็นมาตรการในการแบ่ง เช่น

(1) แบ่งตามประเภทของเนื้อแข็งในเมล็ดข้าวสาร ก็จะได้เป็นข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ซึ่งมีต้นและลักษณะอย่างอื่นเหมือนกันทุกอย่าง แต่ต่างกันที่ประเภทของเนื้อแข็งในเมล็ด เมล็ดข้าวเจ้าประกอบด้วยแป้ง amylose ประมาณน้อยละ 15-30 ส่วนของเมล็ดข้าเหนียว ประกอบด้วยแป้ง amylose เป็นส่วนเล็กน้อยประมาณร้อยละ 5-7 เท่านั้น

(2) แบ่งตามสภาพพื้นที่ปลูก ก็จะได้ข้าวไร่ ข้าวนาสวน และข้าวขึ้นน้ำข้าวไร่ (upland rice) เป็นข้าวที่ปลูกได้ทั้งพื้นที่ราบและพื้นที่ลาดชัน ไม่ต้องทำคันนาเก็บกักน้ำ นิยมปลูกกันมากในบริเวณที่ราบสูง

ตามไหล่ เขาทางภาคเหนือ ภาคใต้ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ คิดเป็นเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ ร้อยละ 10 ของเนื้อที่เพาะปลูกทั่วประเทศข้าวนาหรือนาดำ (lowland rice) เป็นข้าวที่ปลูกในที่ลุ่มทั่วๆไป ในสภาพที่มีน้ำหล่อเลี้ยงต้นข้าวตั้งแต่ปลูกเนื้อที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 80 ของเนื้อที่เพาะปลูกทั่วประเทศจนกระทั่ง ก่อนเก็บเกี่ยว โดยที่สามารถ รักษาระดับน้ำได้และระดับน้ำต้องไม่สูงเกิน 1 เมตร ข้าวนาสวนนิยมปลูกกันมากแทบทุกภาคของประเทศคิดเป็น เนื้อที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 80 ของเนื้อที่เพาะปลูก ทั่วประเทศ ข้าวขึ้นน้ำหรือข้าวนาเมือง(floating rice)เป็นข้าวที่ปลูกในแหล่งที่ไม่สามารถรักษาระดับน้ำได้ บ่างครั้งระดับน้ำในบริเวณที่ปลูก อาจสูงกว่า 1 เมตร ต้องใช้ข้าวพันธุ์พิเศษที่เรียกว่า ข้าวลอยหรือ ข้าวฟ่างลอยปลูก ส่วนมากปลูก แถวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสุพรรณบุรี ลพบุรี พิจิตร อ่างทองและสิงห์บุรี คิดเป็นเนื้อที่เพาะปลูกประมาณร้อยละ 10 ของเนื้อที่เพาะปลุกทั่วประเทศ

(3) แบ่งตามอายุการเก็บเกี่ยว ก็ได้ข้าวเบา ข้าวกลาง และข้าวหนัก ข้าวเบามีอายุการเก็บเกี่ยว 90-100 วัน ข้าวกลาง 100-120 วัน และข้าวหนัก 120 วันขึ้นไป อายุการเก็บเกี่ยวนับแต่เพาะกล้าหรือหว่านข้าวในนาจนเก็บเกี่ยว

(4) แบ่งตามลักษณะความไวต่อแสง ก็จะได้ข้าวที่ไวและไม่ไวต่อแสง ข้าวที่ไวต่อแสง จะมีอายุการเก็บเกี่ยวที่ไม่แน่นอน เพราะจะออกดอกในช่วงเดือนที่มีความยาวของกลางวันสั้นกว่ากลางคืน ในประเทศไทยช่วงดังกล่าวเริ่มเดือนตุลาคม ฉะนั้น ข้าวพวกนี้ต้องปลูกในฤดูนาปี (ฤดูฝน) เท่านั้น ส่วนข้าวที่ไม่ไวต่อแสงจะสามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล

(5) แบ่งตามรูปร่างของเมล็ดข้าวสาร ก็จะได้ ข้าวเมล็ดสั้น (short grain) ความยาวของเมล็ดไม่เกิน 5.50 มิลลิเมตรข้าวเมล็ดปลายยาวปานกลาง (medium-long grain) ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 5.51-6.60 มิลลิเมตรข้าวเมล็ดยาว (long grain) ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 6.61-750 มิลลิเมตรข้าวเมล็ดยาวมาก (extra-long grain) ความยาว ของเมล็ดตั้งแต่ 7.51 มิลลิเมตรขึ้นไป

(6) แบ่งตามฤดูปลูก ก็จะได้ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง(ข้าวนาน้ำฝน) ข้าวนาปี หรือข้าวนาน้ำฝน คือข้าวที่ปลูกในฤดูกาลทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมและจะเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นล่าสุดไม่เกินเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนข้าวนาปรัง คือข้าวที่ปลูกนอกฤดูกาลทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมในบางท้องที่และจะเก็บเกี่ยวอย่างช้าที่สุดไม่เกินเดือนเมษายน นิยมปลูกในท้องที่ที่มีการชลประทานดี

2.1.4 ลักษณะทั่วไปของข้าว

(1) ลักษณะที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของต้นข้าวได้แก่ ราก ลำต้น และใบ

- ราก รากเป็นส่วนที่อยู่ใต้ผิวดิน ใช้ยึดลำต้นกับดินเพื่อไม่ให้ต้นล้ม แต่บางครั้งก็มีรากพิเศษเกิดขึ้นที่ข้อซึ่งอยู่เหนือพื้นด้วย ต้นข้าวไม่มีรากแก้ว แต่มีรากฝอยแตกแขนงกระจายแตกแขนงอยู่ใต้ผิวดิน

- ลำต้น มีลักษณะเป็นโพรงตรงกลางและแบ่งออกเป็นปล้องๆ โดยมีข้อกั้นระหว่างปล้อง ความยาวของปล้องนั้นแตกต่างกัน จำนวนปล้องจะเท่ากับจำนวนใบของต้นข้าว ปกติมีประมาน 20-25 ปล้อง

- ใบ ต้นข้าวมีใบไว้สำหรับสังเคราะห์แสง เพื่อเปลี่ยนแร่ธาตุ – อาหาร น้ำ และคาร์บอนไดออกไซด์ให้เป็นแป้ง เพื่อใช้ในการเจริญเติบและ สร้างเมล็ดของต้นข้าว ใบประกอบด้วย กาบใบและแผ่นใบ

(2) ลักษณะที่เกี่ยวกับการขยายพันธุ์ ต้นข้าวขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดซึ่งเกิดจากการผสมระหว่างเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย ลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับการ ขยายพันธุ์ ได้แก่ รวง ดอกข้าวและเมล็ดข้าวแสดงดังรูปที่ 2.1

- รวงข้าว (panicle) หมายถึง ช่อดอกของข้าว (inflorescence) ซึ่งเกิดขึ้นที่ข้อของปล้องอันสุดท้ายของต้นข้าว ระยะระหว่างข้ออันบนของปล้องอันสุดท้ายกับข้อต่อของใบธรงเรียกส่า คอรวง

- ดอกข้าว หมายถึง ส่วนที่เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียสำหรับผสมพันธุ์ ดอกข้าวประกอบด้วยเปลือกนอกใหญ่สองแผ่นประมานกัน เพื่อห่อ หุ้มส่วนที่อยู่ภายในไว้ เปลือกนอกใหญ่แผ่นนอก เรียกว่า เลมมา (lemma) ส่วนเหลือกนอกใหญ่แผ่นใน เรียกว่า พาเลีย (palea) ทั้งสองเลือกนี้ ภายนอกของมันอาจมีขนและไม่มีขนก็ได้

- เมล็ดข้าว หมายถึง ส่วนที่เป็นแป้งที่เรียกว่า เอ็นโดสเปิร์ม (endosperm) และส่วนที่เป็นคัพภะ ซึ่งห่อหุ้มไว้โดยเปลือกนอกใหญ่สองแผ่น เอ็นโดสเปิร์มเป็นแป้งที่เราบริโภคคัพภะเป็นส่วนที่มีชีวิตและงอกออกมาเป็นต้นข้าวเมื่อเอาไปเพาะ

รูปที่ 2.1 รวงข้าว

2.1.5 ชนิดของพันธุ์ข้าว

(1) แบ่งตามนิเวศการปลูก

- ข้าวนาสวน ข้าวที่ปลูกในนาที่มีน้ำขังหรือกักเก็บน้ำได้ระดับน้ำลุกไม่เกิน 50 เซนติเมตร ข้าวนาสวนมีปลูกทุกภาคของประเทศ แบ่งออกเป็น ข้าวนาสวนนาน้ำฝน และข้าวนาสวนนาชลประทาน

- ข้าวนาสวนนาน้ำฝน ข้าวที่ปลูกในฤดูนาปี และอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การกระจายตัวของฝน ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกข้าวนาน้ำฝนประมาณ 70% ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งหมด

-ข้าวนาสวนนาชลประทาน ข้าวที่ปลูกในที่สามารถควบคุมระดับน้ำได้ โดยอาศัยน้ำจากการชลประทาน ปลูกได้ตลอดทั้งปี ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกข้าวนาชลประทาน 24 % ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งหมด และพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคกลาง

- ข้าวขึ้นน้ำ ข้าวที่ปลูกในนาที่น้ำท่วมขัง มีระดับน้ำลึกตั้งแต่ 1-5 เมตร เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน ลักษณะพิเศษของข้าวขึ้นน้ำคือ มีความสามรถในการยืดปล้อง (Internode Elongation Ability) การแตกแขนงและรากที่ข้อเหนือผิวดิน (Upper Nodal Tillering and Rooting Ability)และการชูรวง (Kneeing Ability)

-ข้าวน้ำลึก ข้าวที่ปลูกในพื้นที่น้ำลึก ระดับน้ำนามากกว่า 50 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 100 เซนติเมตร

-ข้าวไร่ ข้าวที่ปลูกในที่ดินหรือในสภาพไร่ บริเวณไหล่เขาหรือพื้นที่ซึ่งไม่มีน้ำขังไม่มีการทำคันนาเพื่อกักเก็บน้ำ

- ข้าวนาที่สูง ข้าวปลูกในนาที่มีน้ำขังบนที่สูงตั้งแต่ 700 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล พันธุ์ข้าวนาที่สูงต้องมีความสามารถทนทานอากาศหนาวเย็นได้ดี

- ข้าวไวต่อช่วงแสง เป็นข้าวที่ออกดอกเฉพาะเมื่อช่วงเวลากลางวันสั้นกว่า 12 ชั่วโมง โดยพบว่าข้าวไวต่อช่วงแสงในประเทศไทยมักจะออกดอกในเดือนที่มีความยาวของกลางวันประมาณ 11 ชั่วโมง 40 นาที หรือสั้นกว่านี้ ดังนั้นข้าวที่ออกดอกได้ในเดือนที่มีความยาวของกลางวันประมาณ 11 ชั่วโมง 40-50 นาที จึงได้ชื่อว่าเป็นข้าวที่มีความไวน้อยต่อช่วงแสง (Less Sensitive to Photoperiod) และพันธุ์ที่ออกดอกเฉพาะในเดือนที่มีความยาวของกลางวันประมาณ 11 ชั่วโมง 10-20 นาที ก็ได้ชื่อว่าเป็นพันธุ์ที่มีความไวมากต่อช่วงแสง (Strongly Sensitive to Photoperiod) พันธุ์ข้าวในประเทศไทยที่เป็นพันธุ์พื้นเมือง ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ที่มีความไวต่อช่วงแสง

- ข้าวไม่ไวต่อแสง เป็นข้าวที่ออกดอกเมื่อต้นข้าวมีระยะเวลาการเจริญเติบโตครบตามกำหนด โดยไม่ขึ้นกับความยาวของกลางวัน ฉะนั้นพันธุ์ข้าว ไม่ไวต่อแสงจึงใช้ปลูกและให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปี

(2) ธัญพืชเมืองหนาว

- ข้าวสาลี ข้าวสาลีเป็นธัญพืชชนิดหนึ่งที่ชอบอากาศหนาว สามารถปลูกได้ในฤดูหนาวของภาคเหนือ ทั้งในที่ลาบลุ่มและที่ราบสูง ทั้งในสภาพไรและสภาพนาอาศัยน้ำชลประทาน หรือบางท้องที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูก ข้าวสาลีในประเทศไทยคือ ตอนปลายฤดูฝน

ในระยะกลางเดือนตุลาคม จนถึงเดือนพฤศจิกายน แล้วแต่พื้นที่ โดยอาศัยความชื้น ในช่วงปลายฤดูฝนก็เพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตจนกระทั่งเก็บเกี่ยว (ในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงต้นเดือนมีนาคม) เพราะข้าวสาลีไม่ต้องการน้ำมากนัก แต่จำเป็นต้องปลูกให้เร็วที่สุดหลังจากฤดูฝนสิ้นสุดลง และสามารถเตรียมแปลงปลูกได้ ข้าวสาลีอาจใช้ปลูกเป็นพืชตามหลังข้าวนาปีได้ แต่ข้าวสาลีไม่เหมาะที่จะปลูกในสภาพดินที่เป็นกรดจัดหรือดินเหนียว

-ข้าวบาร์เลย์ เป็นธัญพืชชนิดหนึ่งที่ชอบอากาศหนาว ระยะเวลาปลูกที่เหมาะสมที่สุด อยู่ระหว่างช่วงวันที่ 15ตุลาคม ถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน ส่วนประกอบของเมล็ดข้าวบาร์เลย์คือ แป้ง โปรตีน และเยื่อใย ข้าวบาร์เลย์เป็นธัญพืชที่เหมาะสำหรับทำเบียร์ ข้าวบาร์เลย์ที่มีโปรตีนสูงไม่เหมาะในการทำมอลท์เพื่อผลิตเบียร์แต่มีคุณค่าทางอาหารสูง ย่อยง่าย เหมาะสำหรับทำอาหารเด็กอ่อนและอาหารเพื่อสุขภาพ

(3) ข้าวเฉพาะถิ่น ข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่นิยมปลูกในบางพื้นที่เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ และมีคุณลักษณะ อยู่ในความต้องการของตลาดและเป็นที่นิยมของผู้บริโภคบางกลุ่ม

2.1.6 การทำนำ

การทำนา หมายถึงการปลูกข้าวและการดูแลรักษาต้นข้าวในนาไป จนถึงการเก็บเกี่ยว การปลูกข้าวในแต่ละท้องถิ่น จะแตกต่างกันไปตามสภาพของดินฟ้าอากาศ และสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ ในแหล่งที่ต้องอาศัยน้ำจากฝนเพียงอย่างเดียวก็ต้องกะระยะเวลาการปลูกข้าวให้เหมาะสมกับช่วงที่มีฝนตกสม่ำเสมอ และเก็บเกี่ยวในช่วงที่ฤดูฝนหมดพอดี เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีสภาพดินฟ้าอากาศที่แตกต่างกัน ดังนั้น การปลูกข้าวจึงมีหลายวิธี

วิธีการปลูกข้าวในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 อย่างตามสภาพพื้นที่ปลูก ดังนี้

(1) การปลูกข้าวไร่ หมายถึง การปลูกข้าวบนที่ดอนและไม่มีน้ำขังในพื้นที่ปลูก พื้นที่ดอนส่วนมาก เช่น เชิงภูเขา มักจะไม่มีระดับ คือสูงๆต่ำๆ จึงไม่สามารถไถเตรียมดินและปรับระดับได้ง่ายเหมือนพื้นที่ราบ เพราะฉะนั้น ชาวนามักจะปลูกแบบหยอด โดยขั้นแรกทำการตัดหญ้าและต้นไม้เล็กออก และทำความสะอาดพื้นที่ที่จะปลูกแล้วใช้หลักไม้ปลายแหลมเจาะดินเป็นหลุมเล็ก ๆ แล้วหยอดเมล็ดพันธุ์ลงในหลุม หลังจากหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้ว ใช้เท้ากลบดินปากหลุม เมื่อฝนตกลงมาหรือเมล็ดได้รับความชื้นจากดินก็จะงอกและเจริญเติบโตเป็นต้นข้าว เนื่องจากที่ดอนไม่มีน้ำขังและไม่มีการชลประทาน การปลูกข้าวไร่จึงต้องใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียว พื้นดินที่ปลูกข้าวไร่จะแห้งและขาดน้ำทันทีเมื่อสิ้นฤดูฝน ดังนั้น การปลูกข้าวไร่จะต้องใช้พันธุ์ข้าวที่อายุเบา โดยปลูกในต้นฤดูฝน และเก็บเกี่ยวได้ในปลายฤดูฝน การปลูกข้าวไร่ ชาวนาต้องหมั่นกำจัดวัชพืช เพราะที่ดอนมักจะมีวัชพืชมากกว่าที่ลุ่ม เนื้อที่ ที่ใช้ใน การปลูก

- การทำนาหยอด เป็นวิธีการปลูกข้าวที่อาศัยน้ำฝน หยอดเมล็ดข้าวแห้ง ลงไปในดินเป็นหลุมๆ หรือโรยเป็นแถวแล้วกลบฝังเมล็ดข้าว เมื่อฝนตกลงมาดินมีความชื้นพอเหมาะเมล็ดก็จะงอกเป็นต้น นิยมทำในพื้นที่ข้าวไร่ หรือนาในเขตที่การกระจายของฝนไม่แน่นอนแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

- นาหยอดในภาพข้าวไร่พื้นที่ส่วนใหญ่มักเป็นที่ลาดชัน เช่น เชิงเขาเป็นต้น ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถเตรียมดินได้ จึงจำเป็นต้องหยอดข้าวเป็นหลุมแสดงดังรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 นาหยอดในสภาพข้าวไร่

- นาหยอดในสภาพที่ราบสูง เช่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาและหุบเขา การหยอดเป็นหลุมหรือใช้เครื่องมือหยอด หรือโรยเป็นแถวแล้วคราดกลบ นาหยอดในสาภพนี้ให้ผลผลิตสูงกว่านาหยอดในสภาพข้าวไร่มากแสดงดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 นาหยอดในสภาพที่ราบสูง

(2) การปลูกข้าวนาหว่าน มีวิธีการทำได้หลายวิธี เช่น

- การปลูกแบบหว่านแห้ง หรือหว่านสำรวย หลังจากที่เกษตรกำไถดะ ไถแปรแล้วก็จะหว่านเมล็ดแห้งเลย เมล็ดข้าวที่หว่านจะตกลงไปอยู่ตามซอกก้อนดิน เกษตรกรบางรายที่มีแรงงาน อาจจะคราดกลบอีกครั้งหนึ่ง แต่บางรายก็ไม่มีการคลาดกลบ ในแหล่งที่สามารถระบายน้ำเข้าได้ ให้ระบายเข้าช้า ๆ ถ้าระบายเร็วเกินไป เมล็ดก็จะลอยไปอยู่ปลายน้ำหมด

- การปลูกแบบไถหว่านหลังขี้ไถ ในบางครั้งหลังจากที่ไถดะแล้ว ฝนมาเร็วไม่สามารถไรแปรและคราดได้ทันก็อาจจะเอาเมล็ดข้าวแห้งมาหว่านบนหลังขี้ไถได้เลยแต่เมล็ดพันธุ์อาจได้รับความเสียหายจากนกหนูมาก

- การปลูกข้าวแบบหว่านเทือกหรือหว่านข้าวงอกหรือการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่วิธีการเตรียมดิน เช่นเดียวกับแปลงกล้าหรือแปลงปักดำทั่วๆไป ต่อเมื่อทำเทือกหรือปรับเมือกให้เสมอกันครั้งสุดท้ายแล้ว ต้องปล่อยน้ำออกแห้ง จากนั้นให้ชักร่องหรือทำร่องให้เป็นแปลงย่อย ที่มีความกว้าง 3-4 เมตร เพื่อให้เทือกแห้งดียิ่งขึ้นเสร็จแล้วนำข้าวงอกที่เตรียมไว้แล้วมาหว่านลงในแปลงย่อยๆนั้น

- การปลูกข้าวแบบหว่านข้าวงอก หรือการปลูกแบบนาหว่านน้ำตม ในพื้นที่บางแห่งเป็นที่ลุ่มไม่สามารถ ระบายน้ำออกได้และบางแห่งดินเปรี้ยวด้วย เตรียมดินเหมือนกับทำนาดำแล้วทิ้งไว้ตกตะกอนเพื่อให้น้ำที่ขังอยู่นั้นใสในระหว่างที่ตกตะกอนนั้นให้รีบหว่านข้าวงอกลงไป เมล็ดข้าวซึ่งหนักกว่าตะก่อนจะตกถึงผิวดินก่อน และตะกอนนั้นจะตกลงไปทับเมล็ดข้าวอีกทีหนึ่งทำให้น้ำไม่สามารถพัดพาเมล็ดข้าวงอกลอยไปที่อื่นได้ เมื่อตะกอนตกหมดแล้ว น้ำจะใส ทำให้เมเล็ดข้าวได้รับแสงแดดที่ผ่านน้ำลงไป ข้าวก็เริ่มงอกและเจริญเติบโตต่อไปแสดงดังรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 นาที่ปลูกด้วยวิธีการหว่าน

(3) การปลูกข้าวนาดำหมายถึงปลูกข้าวที่ต้องมีการเพาะเมล็ดข้าวหรือตกหล้าในแปลงขนาดเล็กเสียก่อน แล้วจึงถอนต้นกล้าเอาไปปักดำแปลงใหม่ วิธีการแบบนี้ ถ้าพิจารณากันในด้านผลผลิตแล้วจะสูงกว่าการทำนาโดยวิธีอื่น หลังจากการทำการปลูกข้าวแล้ว ชาวนาต้องให้การดูแลรักษาต้นข้าวในนาเป็นอย่างดีจนกระทั่งเก็บเกี่ยว เช่นการป้องกันวัชพืชและแมลงต่างๆ ไม่ให้ทำลายต้นข้าว ซึ่งอาจจะทำให้ผลผลิตลดลงได้ นอกจากนั้น ก็ต้องดูแลให้ปุ๋ยแก่ต้นข้าวแสดงดังรูปที่ 2.5

รูปที่ 2.5 นาที่ปลูกด้วยวิธีการดำ

2.1.7 เครื่องปลูกข้าวที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเครื่องปลูกข้าวขึ้นในหลายประเทศเช่น ญี่ปุ่น อินเดีย จีน ฟิลิปปินส์ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ซึ่งแบบที่มีการพัฒนากันมาก ได้แก่

- เครื่องพ่นหว่านเมล็ดข้าวใช้พ่นหว่านเมล็ดข้าวในนาข้าว แทนที่การหว่านด้วยมือ ทำให้ช่วยผ่อนแรง และใช้เวลาน้อยลงสามารถพ่นหว่านได้คลอบคลุมพื้นที่นาแสดงดังรูปที่ 2.6

ความสามารถในการทำงาน : 5-8 ไร่/ชั่วโมง

รูปที่ 2.6 เครื่องพ่นหว่านเมล็ดข้าว

- เครื่องดำนา ใช้สำหรับดำนาโดยต้องทำการเพาะต้นกล้าก่อนจึงนำมาปักดำ เครื่องดำนานี้สามารถปลูกต้นข้าวได้เป็นแถวเป็นแนวอย่างมีระเบียบลดแรงงานในการปักดำนาด้วยมือ ประหยัดเวลาในการทำงาแสดงดังรูปที่ 2.7

รูปที่ 2.7 แสดงเครื่องดำนา

ความสามารถในการทำงาน : 1.5 ไร่/วัน

จำนวนแถวในการปลูก : 4 แถว

ระยะห่างระหว่างแถว : 30 ซม.

- เครื่องหยอดข้าวนาแห้งแบบติดรถไถเดินตามใช้สำหรับปลูกข้าวแห้งแบบติดรถไถเดินตามใช้สำหรับปลูกข้าวแห้ง สามารถปลูกข้าวได้เป็นแถวแบบโรยเหมาะสำหรับพื้นที่นาแห้งแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงดังรูปที่ 2.8

รูปที่ 2.8 เครื่องหยอดข้าวนาแห้งแบบติดรถไถเดินตาม

ความสามารถในการทำงาน : 7 ไร่/วัน

อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์	:	9.5 กก./ไร่
จำนวนแถวในการปลูก	:	4 แถว
ระยะห่างระหว่างแถว	:	30 ซม.

- เครื่องปลูกข้าวนาน้ำตมใช้ปลูกข้าวในพื้นที่นาน้ำตมโดยใช้เมล็ดข้าวงอกในการเพาะปลูก เครื่องนี้เป็นการปลูกแบบโรยเป็นแถวแสดงดังรูปที่ 2.9

รูปที่ 2.9 แสดงเครื่องหยอดข้าวนาน้ำตมแบบติดรถไถเดินตาม

ความสามารถในการทำงาน	:	18.8 ไร่/วัน
อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์	:	19 กก./ไร่
จำนวนแถวในการปลูก	:	10 แถว
ระยะห่างระหว่างแถว	:	20 ซม.

2.1.8 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว

ใช้เมล็ดพันธุ์ที่สะอาดไม่มีเมล็ดวัชพืชเจือปน เพราะถ้ามีเมล็ดวัชพืชปนติดไปกับเมล็ดพันธุ์ข้าวจะเป็นการเพิ่มวัชพืชลงไปในนาซึ่งมีเมล็ดวัชพืชสะสมอยู่มากแล้ว การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ข้าว สามารถกระทำได้โดยใช้เครื่องสีฝัดเป่าเมล็ดวัชพืชและเศษเจือปน ที่เบาออกไปจากเมล็ดข้าว นอกจากนี้ขณะแช่ข้าวสำหรับใช้หว่านยังสามารถใช้มือชาวเอาเมล็ดข้าวลีบ และเศษสิ่งเจือปนที่ลอยออกได้อีกครั้ง จะได้เมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์ ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง และงอกได้เร็วแข็งแรงสามารถแข่งขันกับวัชพืชได้

- การเตรียมแปลงข้าวปลูกข้าว

การไถเตรียมดินมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำจัดวัชพืช และทำให้ดินมีสภาพเหมาะแก่การปลูกข้าว การไถครั้งแรกพลิกดินขึ้นมาแล้วเว้นช่วงให้เมล็ดวัชพืชงอก ยิ่งอกมากยิ่งดี แล้วไถครั้งที่ 2 หรือไถแปรฟังกลบต้นวัชพืชลงในดิน จะช่วยลดปริมาณวัชพืชได้มาก ช่วงเวลาระหว่างครั้งแรกกับครั้งที่ 2 ขึ้นกับปัจจัยในการงอก

ของเมล็ดวัชพืชโดยเฉพาะความชื้น ถ้ามีความชื้นพอเหมาะจะทำให้งอกได้ดีและใช้เวลาไม่นาน แต่ถ้าดินแห้งอาจจะต้องใช้เวลานานมากขึ้น หลังการไถแล้วมีการคราดเอาเศษส่วนวัชพืชออกจากแปลงนาและทำให้ดินละเอียดนอกจากนี้ยังเป็นการปรับระดับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอ ถ้าเป็นนาหว่านน้ำตามและนาดำ ต้องทำเทือกเป็นขั้นสุดท้าย เพื่อทำให้ดินและง่ายต่อปักดำ และเหมาสมต่อการเจริญเติบโตของเมล็ดข้าวงอกแสดงดังรูปที่ 2.10

รูปที่ 2.10 การปรับระดับพื้นที่

การปรับระดับพื้นที่ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก มีผลต่อความสม่ำเสมอของต้นข้าวบริเวณที่ต่ำเป็นแอ่งน้ำมาขังไม่สามารถระบายน้ำออกได้หมดต้นข้าวมักจะเน่าตาย และระดับพื้นที่มีผลต่อการให้น้ำเมื่อข้าวเริ่มตั้งตัวได้หลังหว่าน ถ้าพื้นที่ไม่สม่ำเสมอจะทำให้เอาน้ำเข้านาได้ไม่ทั่วถึง ถ้าจะเอาน้ำเข้าให้ถึงบริเวณที่สูงกว่าจะทำให้น้ำท่วมต้นข้าวบริเวณต่ำการเจริญเติบโตไม่ดีหรืออาจจะตายได้ แต่ถ้าให้ระดับน้ำพอเหมาะสำหรับบริเวณต่ำ บริเวณที่สูงกว่าน้ำก็ไม่ถึง จะทำให้เกิดปัญหามีวัชพืชงอกขึ้นมาได้ นอกจากนี้ระดับพื้นที่ไม่สม่ำเสมอยังมีผลต่อประสิทธิภาพของสารกำจัดวัชพืช อันเนื่องมาจากน้ำเข้าแปลงมาได้ไม่ทั่วถึง เพราะความชื้นที่เหมาะสมทำให้การใช้สารกำจัดวัชพืชมีประสิทธิภาพมากขึ้น

- อัตราการเมล็ดพันธุ์

ความหนาแน่นของประชากรต้นข้าวมีส่วนแข่งขันกับวัชพืชได้ ในนาหว่านข้าวแห้งอัตราเมล็ดพันธุ์ 18-24 กก./ไร่ ช่วยลดปัญหาวัชพืชให้น้อยลง สำหรับนาหว่านน้ำตมอัตราเมล็ดพันธุ์ 15 กก./ไร่ เป็นอัตราที่เหมาะสม ทำให้วัชพืชมีพื้นที่งอกขึ้นมาแข่งขันกับข้าวได้น้อย แต่ถ้าใช้อัตราสูงกว่านี้ ต้นข้าวจะแย่งอาหารกันเอง ส่วนนากำ ระยะปักดำ 20x20 , 25x25 และ 30x30 ซม. ผลผลิตข้าวไม่แตกต่างกัน

- การจัดการน้ำ

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการชักนำให้เกิดชนิดวัชพืชต่างๆ ในนาข้าว เนื่องจากความชื้นในดินมีส่วนช่วยให้เมล็ดหรือส่วนขยายพันธุ์ของวัชพืชงอกได้ วัชพืชแต่ละชนิดต้องการความชื้นในการงอก ในระดับที่แตกต่างกันออกไป เช่น หญ้านกสำชมพู หนวดปลาดุก และกกทราย ต้องการความชื้นระดับดินหมาด ก็สามารถงอกได้ หญ้าไม้กวาด สามารถงอกได้ตั้งแต่ความชื้นระดับดินหมาด ถึงระดับลึก 2 ซม. หญ้าข้าวนกงอกได้ดีที่ระดับความชื้นดินหมาด ถึงระดับ 1 ซม. แต่ระดับน้ำ 2-6 ซม. ยังงอกได้บ้าง สำหรับผักปอดนาและ

ขาเขียด งอกได้บ้างในความชื้นระดับดินหมาด ถึงระดับน้ำ 1 ซม. แต่งอกได้ดีตั้งแต่ระดับน้ำ 1-6 ซม. ส่วนแห้วทรงกระเทียมโป่งและผักตับเต่างอกได้ดีในน้ำลึก 2-6 ซม.

จากการที่วัชพืชต้องการความชื้นในการงอกแตกต่างกัน เราสามารถนำวิธีการจัดการน้ำมาใช้เพื่อลดปัญหาวัชพืช จะเห็นได้ว่ามีวัชพืชน้อยชนิดที่งอกในน้ำได้ ดังนั้นการทำนาดำ ซึ่งจะมีน้ำขังตั้งแต่เริ่มปักดำ จึงไม่ค่อยมีปัญหาวัชพืช สำหรับนาหว่านน้ำตม ลดปัญหาหญ้าข้าวนกได้โดยปล่อยให้น้ำแห้งหลังหว่านข้าวจนดินแตกระแหงแล้วจึงปล่อยน้ำเข้านา แต่หญ้าไม่กวาดอาจจะมาแทนที่เพราะชอบงอกในสภาพเช่นนี้ วัชพืชประเภทหญ้าและกกส่วนใหญ่ไม่สามารถงอกในสภาพน้ำขัง ดังนั้นถ้าเอาน้ำเข้านาได้เร็ว คือ 7 วันหลังหว่านข้าว จะสามารถควบคุมวัชพืชได้ดี ถ้าเอาน้ำเข้าช้าเกินไปวัชพืชมีโอกาสงอกขึ้นมาได้ เมื่องอกได้แล้วสามารถเจริญเติบโตในสภาพน้ำขังต่อไปได้

- การใช้สารกำจัดวัชพืช

สารกำจัดวัชพืชเป็นสารเคมีที่พัฒนาเพื่อใช้ควบคุมวัชพืช ซึ่งย่อมเป็นอันตราย ดังนั้นการใช้จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของสารเคมี วิธีการใช้ ตลอดจนควรระมัดระวัง จึงจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยประเภทสารกำจัดวัชพืช สารกำจัดวัชพืชสามารถจำแนกได้หลายแบบเพื่อสะดวกในการใช้ ส่วนใหญ่นิยมจำแนกตามช่วงเวลาการใช้ดังนี้

- สารกำจัดวัชพืชประเภทก่อนปลูก เป็นสารเคมีที่ใช้พ่นก่อนการเตรียมดินเพื่อฆ่าวัชพืชที่ขึ้นอยู่ก่อนแล้ว จึงไถเตรียมดินหรือใช้พ่นฆ่าวัชพืชแทนการเตรียมดินแล้วปลูกพืชเลย สารกำจัดวัชพืชประเภทนี้ได้แก่ พาราควอท ไกลโฟเสต กลูโฟซิเนต-แอมโมเนียม

- สารกำจัดวัชพืชประเภทก่อนงอก ส่วนใหญ่เกษตรกรเรียกว่า ยาคุมหญ้า เป็นสารเคมีที่พ่นหลังปลูกพืช แต่ก่อนวัชพืชงอกในช่วงเวลาประมาณไม่เกิน 10 วัน เป็นการพ่นลงไปในผิวดินโดยตรง สารเคมีพวกนี้จะเข้าไปทำลายวัชพืชทางส่วนของเมล็ด ราก และยอดอ่อนใต้ดินโดยต้องพ่นในสภาพที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม และมีการเตรียมดินที่สม่ำเสมอ สารกำจัดวัชพืชประเภทนี้ได้แก่ บิวทาคลอร์ เพราททิลาคลอร์ อ๊อกซาไดอะซอน

- สารกำจัดวัชพืชประเภทหลังการงอก ส่วนใหญ่เกษตรกรเรียกว่า หญ้าฆ่าหญ้า เป็นสารเคมีที่ใช้พ่นหลังจากวัชพืชงอกขึ้นมาแล้วในช่วงเวลาเกินกว่า 10 วันขึ้นไป โดยพยายามพ่นให้สัมผัสส่วนของวัชพืชให้มากที่สุด สารกำจัดวัชพืชประเภทนี้ได้แก่ โปรปานิล ฟิโนซาพรอบ-พี-เอทิล2,4-ดี การใช้การกำจัดวัชพืชให้มีประสิทธิภาพ

2.1.9 การเก็บเกี่ยว

แบบวางราย ตากแดด 2-3 แดด แล้วนวดเก็บเข้ายุ้งฉาง (ตัดปัญหาข้าวเปียกฝนโดนสิ้นเชิง) กองซ้อนฟ่อนข้าวที่ตากแห้งแล้วบนลานนวด หรือบนคันนา เพื่อรอนวด (ลดปัญหาข้าวเปียกฝนระดับหนึ่ง) รถเกี่ยว-นวดข้าว ย้ายข้าวหรือรีบจาก หรือ รีบอบให้แห้ง แล้วเก็บเข้ายุ้งฉางแสดงดังรูปที่ 2.11

รูปที่ 2.11 เครื่องเกี่ยวนวดข้าวที่ใช้ในปัจจุบัน

2.2 **ทฤษฎีของเครื่องหยอดเมล็ดข้าวไร่**

2.2.1. เครื่องปลูกพืช (Planter Machinery)

การปลูกพืชเป็นกิจกรรมที่กระทำต่อจากการเตรียมพื้นที่เพาะปลูกหรือกระทำไปพร้อมกับการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก และต้องกระทำกับช่วงเวลาที่เหมาะสม ขั้นตอนการทำงานของเครื่องปลูกพืชมีวิธีการเช่นเดียวกันกับการปลูกพืชโดยคน ดังนั้นเครื่องปลูกพืชที่ดีต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- เปิดหน้าดินให้มีความลึกที่เหมาะสมกับพืชที่ต้องการปลูก
- กำหนดเมล็ดได้ตามต้องการ
- กลบและอัดดินรอบๆเมล็ดพืชให้แน่นพอเหมาะกับความต้องการในการเจริญเติบโตของพืชนั้น
- ไม่ทำลายเมล็ดพืชจนไม่สามารถงอกได้

2.2.2 ชนิดเครื่องปลูกพืช เครื่องปลูกพืชแบ่งได้ 4 ประเภทดังนี้

1) <u>เครื่องปลูกพืชแบบเป็นระยะ</u> เป็นเครื่องปลูกพืชที่ปลูกเป็นแถวโดยมีระยะระหว่างต้นที่ค่อนข้างแน่นอน แสดงดังรูปที่ 2.12

2) <u>เครื่องหยอดเมล็ดพืช</u> เป็นเครื่องปลูกสำหรับหยอดเมล็ดพืชขนาดเล็กที่ต้องการปลูกเป็นแถวและไม่จำเป็นต้องมีระยะระหว่างต้นที่แน่นอน แสดงในรูปที่ 2.13, 2.14, และ2.15

3) <u>เครื่องหว่าน</u> เป็นเครื่องมือสำหรับหว่านเมล็ดพืชให้กระจายบนพื้นที่ปลูกโดยมีรูปแบบการปลูกที่ไม่แน่นอน

4) <u>เครื่องปลูกเฉพาะงาน</u> เป็นเครื่องปลูกที่ใช้เฉพาะงานเช่นเครื่องปลูกกล้า เครื่องดำนา เครื่องปลูกมันฝรั่ง เครื่องปลูกอ้อย และเครื่องปลูกผักต่างๆ แสดงในรูปที่ 2.16, 2.17, 2.18 และ 2.19

2.2.3 ลักษณะของการปลูก

ลักษณะการหยอดเมล็ดปลูกพืชและหว่านแสดงในรูปที่ 2.20 และการปลูกแบ่งได้ 3 ลักษณะคือ 1) การปลูกบนพืชราบ 2) การปลูกบนสันร่อง และ3) การปลูกในร่อง ดังแสดงในรูปที่ 2.21 การเลือกวิธีการปลูกขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และสภาพของดินที่แตกต่างกันในแต่ละท้องที่

การปลูกบนพื้นราบเหมาะสำหรับพื้นที่ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนที่ตกเพียงพอต่อการปลูกพืชโดยไม่ต้องอาศัยน้ำชลประทาน

การปลูกบนสันร่องเหมาะสำหรับพื้นที่ซึ่งมีความชื้นบนดินมากเกินไปก่อนการปลูก หรือพื้นที่ที่ต้องการน้ำชลประทานเข้าไปในร่อง

การปลูกในร่องเหมาะสำหรับพื้นที่ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนที่ตกเป็นจำนวนจำกัดในช่วงของการเพาะปลูก การปลูกพืชในร่องจะทำให้พืชได้รับความชื้นมากขึ้นเนื่องจากน้ำฝนจะไหลไปรวมกันในร่อง

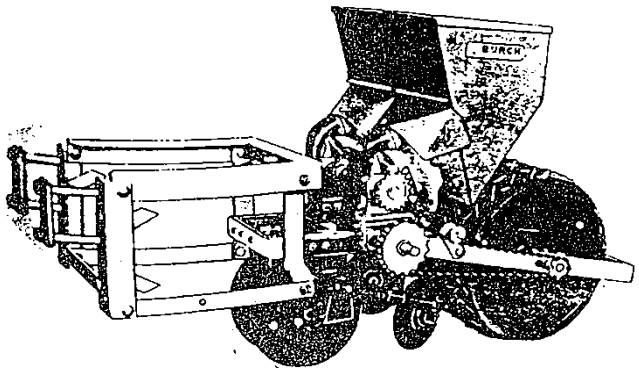

รูปที่ 2.12 เครื่องปลูกพืชแบบเป็นระยะ

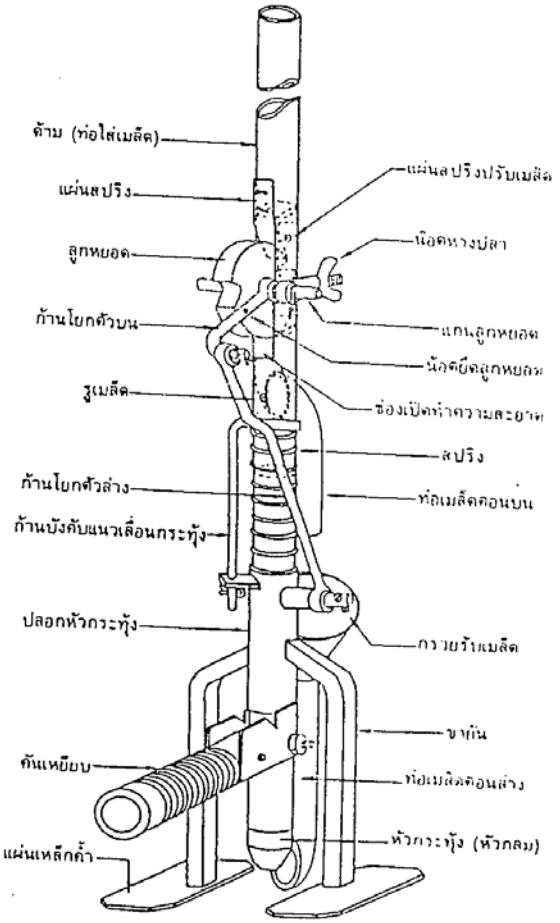

รูปที่ 2.13 เครื่องหยอดเมล็ดพืชแบบกระทุ้งใช้แรงงานคน

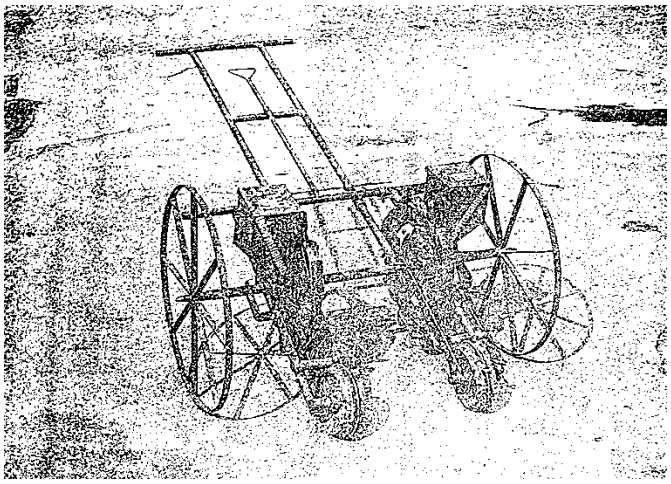

รูปที่ 2.14 เครื่องหยอดแบบลากล้อจิกจำนวน 2 แถว

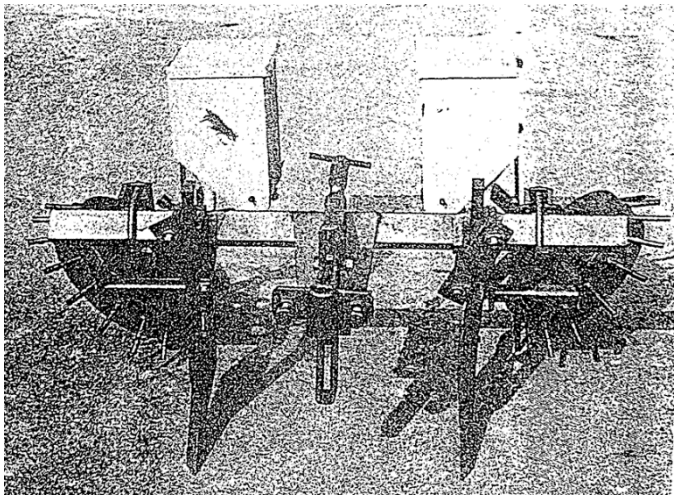

รูปที่ 2.15 เครื่องหยอดล้อเอียงแบบต่อพ่วงรถไถเดินตามจำนวน 2 แถว

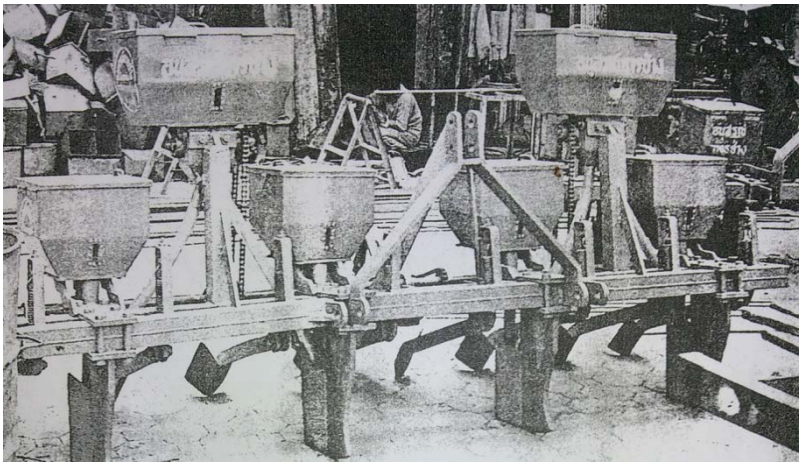

รูปที่ 2.16 เครื่องหยอดเมล็ดพืชพร้อมใส่ปุ๋ยจำนวน 4 แถวแบบต่อพ่วงรถแทรกเตอร์

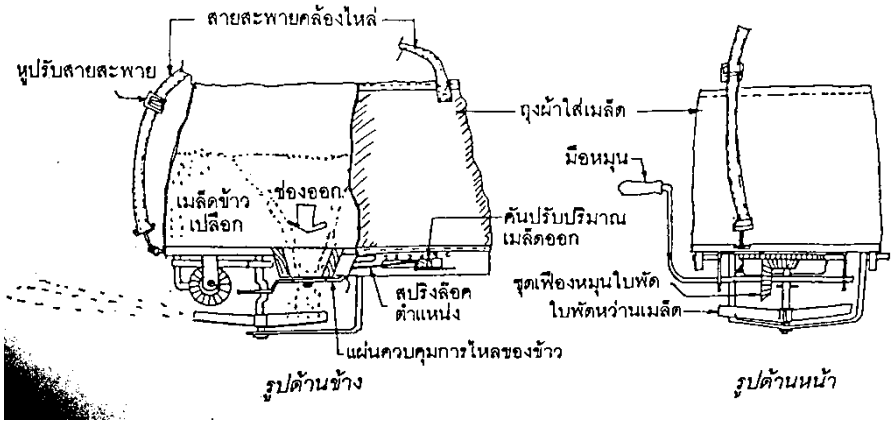

รูปที่ 2.17 เครื่องหว่านเมล็ดพืชแบบสะพายไหล่

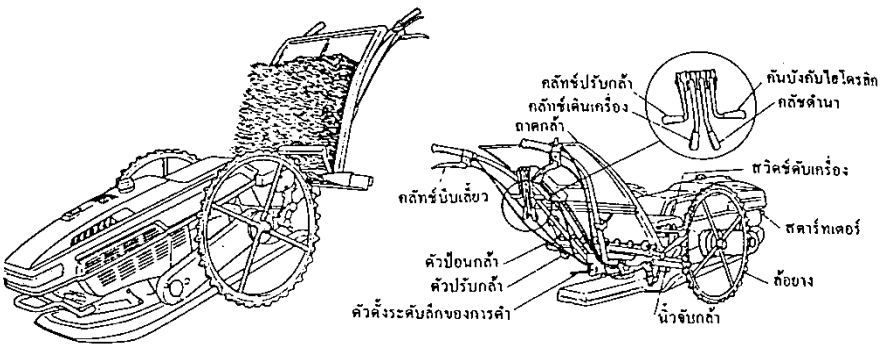

รูปที่ 2.18 เครื่องดำนา

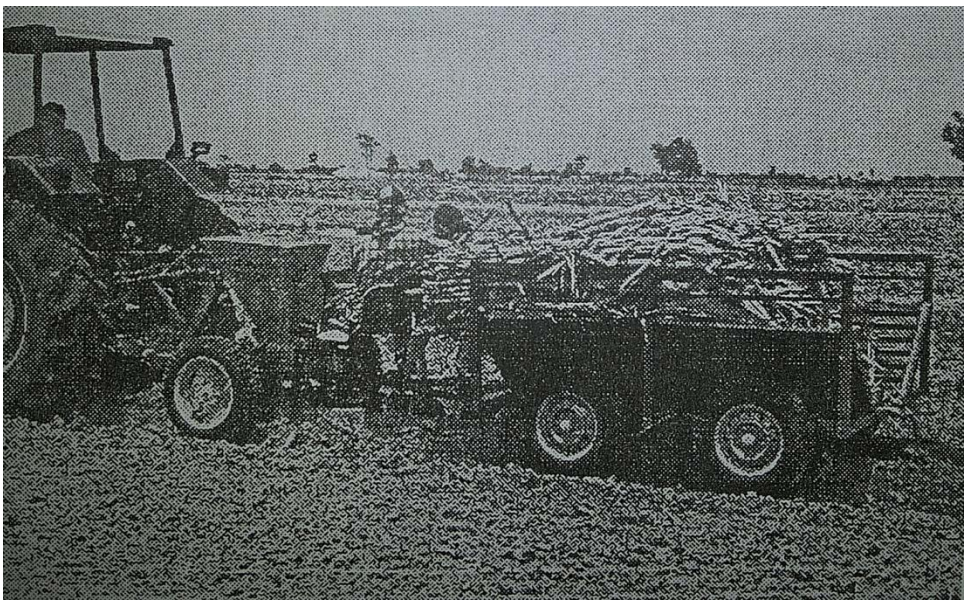

รูปที่ 2.19 เครื่องปลูกอ้อย

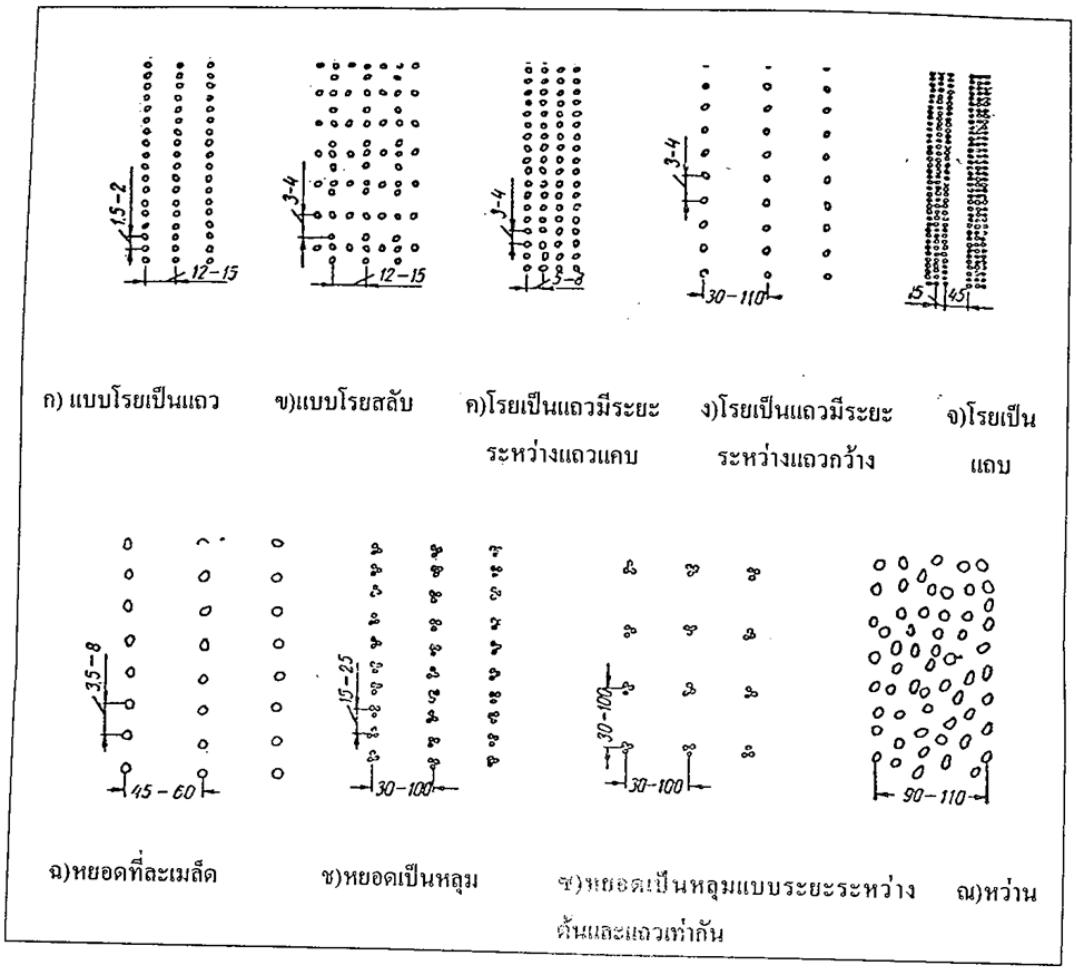

รูปที่ 2.20 แสดงลักษณะการปลูกเมล็ดพืช และการหว่าน (หน่วย:ซม)

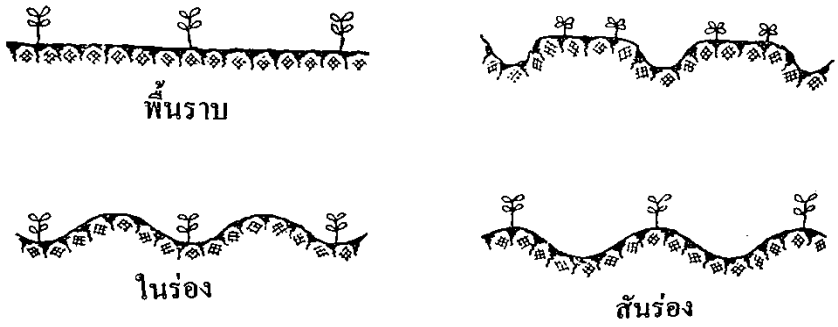

รูปที่ 2.21 ลักษณะการปลูกบนพื้นราบ บนสันร่อง และในร่อง

2.2.4 ส่วนประกอบของเครื่องหยอดเมล็ดพืช

(1) ถังบรรจุเมล็ด (Hopper) ถังบรรจุเมล็ดพืชและปุ๋ยทำจากเหล็กแผ่นรีดร้อนหนา 1.0-1.5 มิลลิเมตร เหล็กแผ่นกันสนิมใช้ทำถังในกรณีที่บรรจุวัสดุเคมีที่กัดกร่อน ในปัจจุบันถังบรรจุนิยมทำจากพลาสติกและไฟเบอร์กลาส เนื่องจากทนต่อการกัดกร่อน และดูแลรักษาง่าย ในประเทศที่กำลังพัฒนามักใช้ไม้ในการทำถังบรรจุปุ๋ยเนื่องจากมีราคาถูกกว่าวัสดุอื่น สำหรับถังบรรจุปุ๋ยต้องเลือกวัสดุที่ทนต่อการกัดกร่อน หรือเป็นโลหะที่เคลือบด้วยเรซินชนิดพิเศษเพื่อป้องกันการกัดกร่อน

ถังบรรจุเมล็ดจะติดตั้งให้เมล็ดไหลลงอย่างสม่ำเสมอ และอัตราการปลูกไม่มีผลต่อระดับความสูงของวัสดุในถัง ถังบรรจุเมล็ดทรงกระบอกที่ใช้กับเครื่องหยอด เส้นผ่านศูนย์กลางกระบอกมีค่าใกล้เคียงกับเส้นผ่านศูนย์กลางของขอบนอกจานหยอด เครื่องหยอดข้าวโพดแบบหลายแถว ถังบรรจุเมล็ดจะมีขนาดเล็กจุเมล็ดได้ 6-8 กิโลกรัมต่อถัง ความสูงของถังมีค่าตั้งแต่ 0.2- 0.25 เมตร และยังมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.25 เมตร

ความจุของถังบรรจุเมล็ดสำหรับเครื่องหยอดและเครื่องปลูกมีดังนี้

ก) เครื่องหยอดแบบใช้แรงงานคน ความจุถัง 2-10 ลิตร

ข) เครื่องหยอดแบบใช้แรงงานสัตว์ ความจุถัง 10-60 ลิตร

ค) เครื่องหยอดแบบต่อพ่วงรถแทรกเตอร์ (มีหน้ากว้างในการทำงาน 1.5-2.0 เมตร) ความจุถัง 100-150 ลิตร

การคำนวณความจุของถังบรรจุเมล็ดพืชและปุ๋ย คำนวณโดยคิดจากปริมาณของเมล็ดที่จะบรรจุถังดังนี้

$$V = Q/\rho \qquad (1)$$

เมื่อ V = ปริมาตรของถังบรรจุเมล็ด, ลบ.ม.

Q = ความจุถัง, กิโลกรัม

ρ = ความหนาแน่นรวม, กก./ลบ.ม

ง) เครื่องหยอดแบบต่อพ่วงรถแทรกเตอร์ (หน้ากว้างในการทำงานมากกว่า 3 เมตร) ความจุถัง 200-300 ลิตร

(2) อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด (Seed Metering Devices) อุปกรณ์จำกัดจำนวนเมล็ดมีหน้าที่จำกัดอัตราการปลูก และระยะห่างระหว่างเมล็ดที่ไหลจากถังบรรจุเมล็ดเข้าสู่อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด และผ่านท่อสู่ท่อนำเมล็ด อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดที่ดีไม่ควรทำให้เมล็ดพันธ์เสียหาย ขนาดและรูปร่างของเมล็ดพันธ์มีผลต่ออัตราการปลูกพืช

ตารางที่ 1 แสดงถึงความแปรปรวนของอัตราการปลูกพืชต่างๆ และค่าอัตราการปลูกสามมารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับสภาพการปลูกพืช ในแต่ละท้องถิ่นนั้น ค่าความแปรปรวนขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ และสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน

อุปกรณ์จำกัดจำนวนเมล็ดแสดงรูปที่14 มีแบบต่างๆดังนี้

ก) แบบมีช่องทางออกอยู่กับที่และมีชุดกวนเมล็ด (Stationary orifice with agitator แสดงดังรูปที่ 2.22.ข และ ค)

ข) ลูกหยอดในแนวดิ่งพร้อมร่องหยอดเมล็ด (Vertical rotor with calls ; grooves แสดงดังรูปที่ 2.22.ก)

ค) แบบถ้วยหรือช้อน (Cup or spoon-type แสดงดังรูปที่ 2.22.ค)

ง) ลูกหยอดแบบรางตรงหรือแบบเกลียว (Fluted rollers – either with straight or helical flutes, แสดงดังรูปที่ 2.22.ง)

จ) ลูกหยอดแบบปุ่ม (Stud–type rollers แสดงดังรูปที่ 2.22.จ)

ฉ) แบบช่องทางออกหมุนได้ (Rotating orifice type แสดงดังรูปที่ 2.23)

ช) แบบช่องทางออกเลื่อนได้ (Sliding orifice type แสดงดังรูปที่ 2.24)

ซ) แบบฟองน้ำ (Foam pad type แสดงดังรูปที่ 2.25)

ฌ) แบบรางเหวี่ยง (Centrifugal type rotary funnel แสดงดังรูปที่ 2.26)

ตารางที่ 2.1 ค่ารับรองอัตราการปลูก ระยะระหว่างแถว และความหนาแน่นในการปลูกสำหรับพืชสำคัญ

พืช	อัตราปลูก (กก./แฮกเตอร์)	ความหนาแน่นแปรปรวน (กก./ลบ.ซม)	จำนวนเมล็ดต่อกิโลกรัม (*1000)	ระยะระหว่างแถว (ซม.)	ระยะระหว่างต้น (ซม.)	ความลึกในการปลูก (ซม.)	จำนวนเมล็ด/จำนวนต้น/ตารางเมตร	จำนวนต้นที่เหมาะสมเมื่อเก็บเกี่ยว/ตารางเมตร
ธัญพืช ข้าวสาลี	70-120	768-797	18-24	15-22.5	3-5	5-6	160-240	100-160
ข้าว ข้าวไร่ ข้าวนาดำ	60-80 20-30	500-650 500-650	25-30 25-30	20 20/30	2-3 15-20	3-5 2-3	150-280 30-40	75-150 25-30
ข้าวโพด เมล็ดพันธุ์ อาหารสัตว์	15-20 25	718 718	5-6 5-6	45-60 45	20-25 20-25	3-5 3-5	7-12 10-12	6-7 10
ข้าวฟ่าง								
ชลประทาน	10-15	719	28-30	45	15	3-5	28-40	15-20
น้ำฝน	5-8	719	28-30	30-45	15	3-5	14-24	5-10
อาหารสัตว์	18-20	719	28-30	30-45	10-15	3-5	30-40	20
Peral millet	3-5	-	-	30-45	-	-	-	-
พืชตระกูลถั่ว ถั่วเหลือง	40-60	719	5-8	45-60	4-5	2-3	20-48	17-20

Bengal gram	60-80 60-75	650 -	- 4.6	30 45-60	- 5-15	8-10 3-4	39-48 -	20-30 -
ถั่ว (Pea)	30-40	-	10.15	45-75	10-20	3-4	20-30	10-20
Pigeon pea								
พืชน้ำมัน								
ถั่วลิสง	100-130 50-100	640 640	2.5-3 2.5-3	22.5-30	5-10 10	3-5 3-5	25-39 12-20	16-22 5-10
Rape seed	3-5	724	255	45-60	4-5	1-1.5	30-35	16-20
Mustard	5-8	689	245	30-60	-	-	-	-
Linseed	30-35	696	134	-	5-6	3-4	50-80	40-60
ทานตะวัน	10-15	409	23.24	22-30 45-80	20	3-5	20-25	10-15
พืชเส้นใย								
ฝ้าย	10-12 5-8	400 -	8-10 250	50-80 25-30	20-40 5-10	3-6 2-3	8-12 150-250	5-7 40-50
C.olitorrius	5-8	-	250	25-30	10	2-3	125250	40-50
C.capsulsris	8-12	-	-	25-30	5-10	2-3	150-250	40-50
ปลอกระเจา								

หมายเหตุ: 1. อัตราการปลูกขึ้นอยู่กับพันธ์พืช ระยะระหว่างแถว วิธีการหว่าน ปริมาณน้ำฝนและความอุดมสมบูรณ์ของดิน

2. ระยะระหว่างแถวขึ้นอยู่กับ ลักษณะการเจริญเติบโตของพืชซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อให้เหมาะสมกับเครื่องมือที่นำมาปฏิบัติงาน เช่น เครื่องเกี่ยว เครื่องปลูก

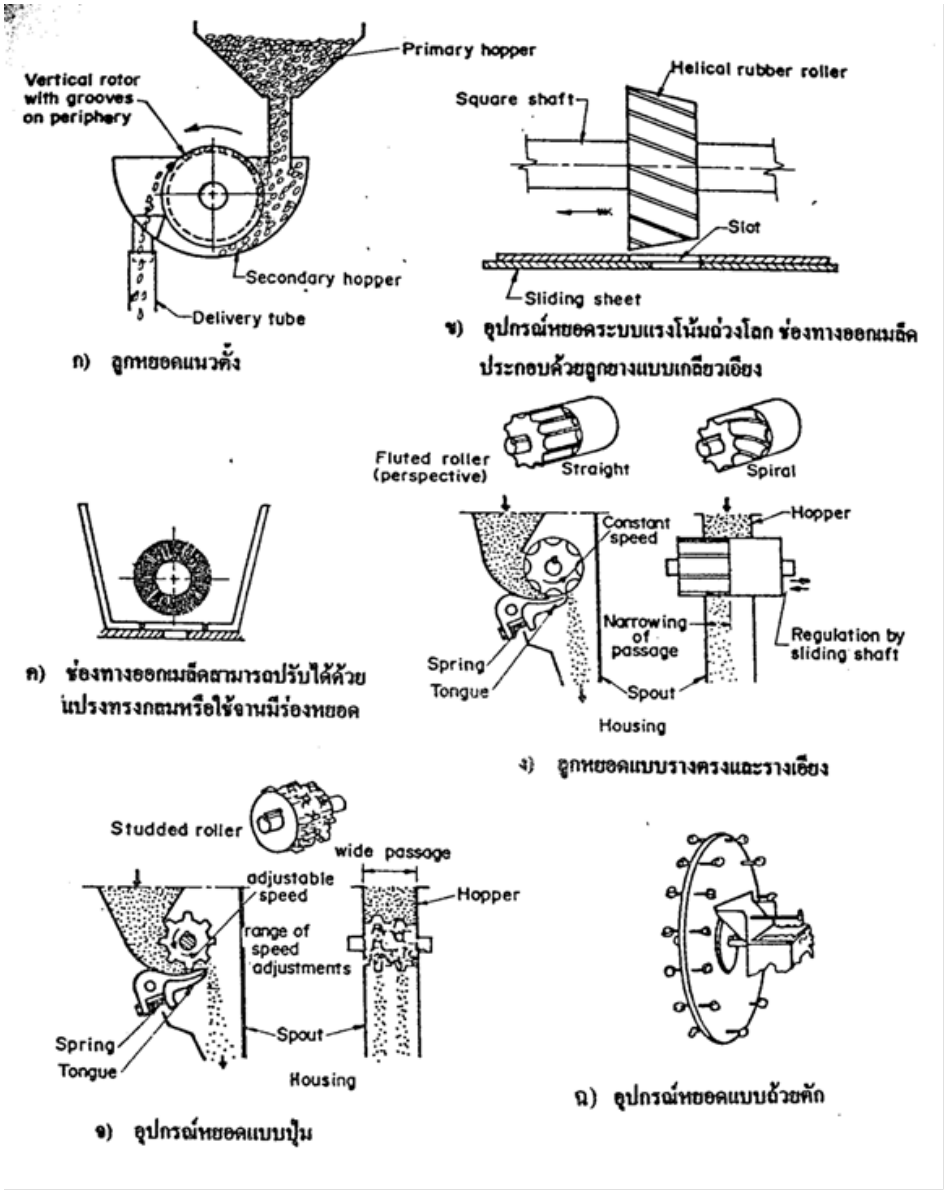

รูปที่ 2.22 อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดแบบต่างๆ

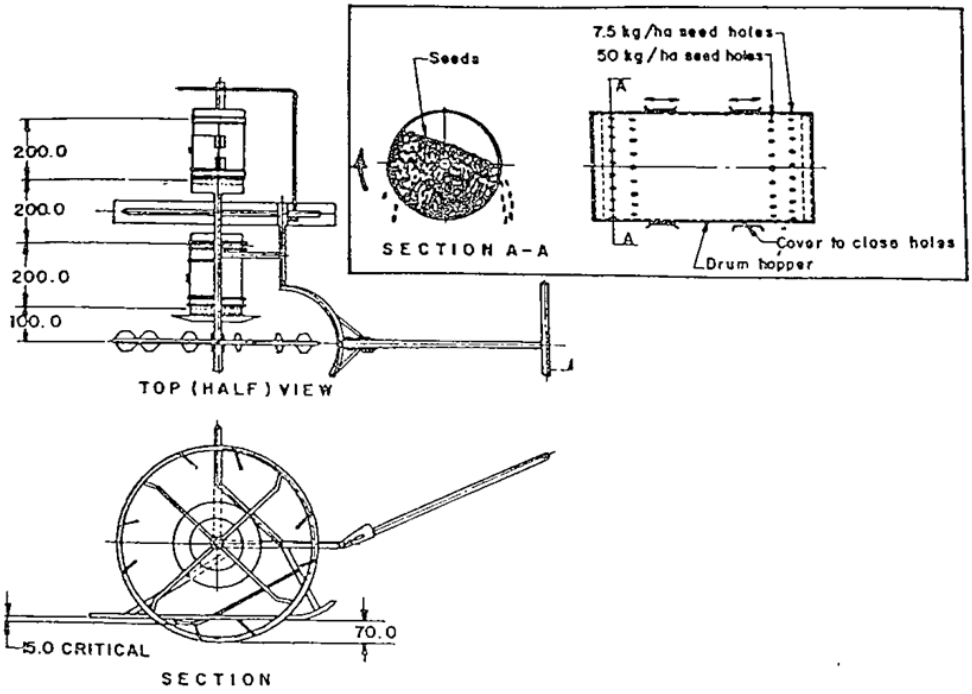

รูปที่ 2.23 อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดแบบช่องทางออกหมุนได้สำหรับเครื่องหยอดข้าวงอก

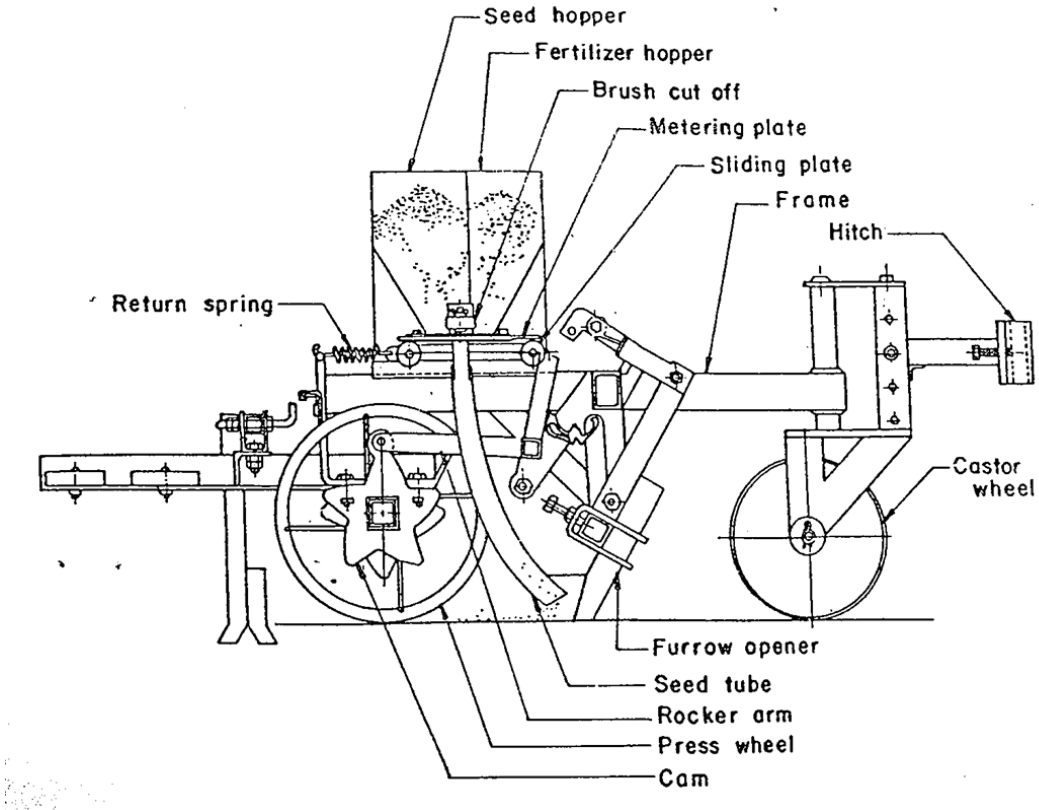

รูปที่ 2.24 อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดแบบรางเลื่อนสำหรับเครื่องหยอดเอนกประสงค์

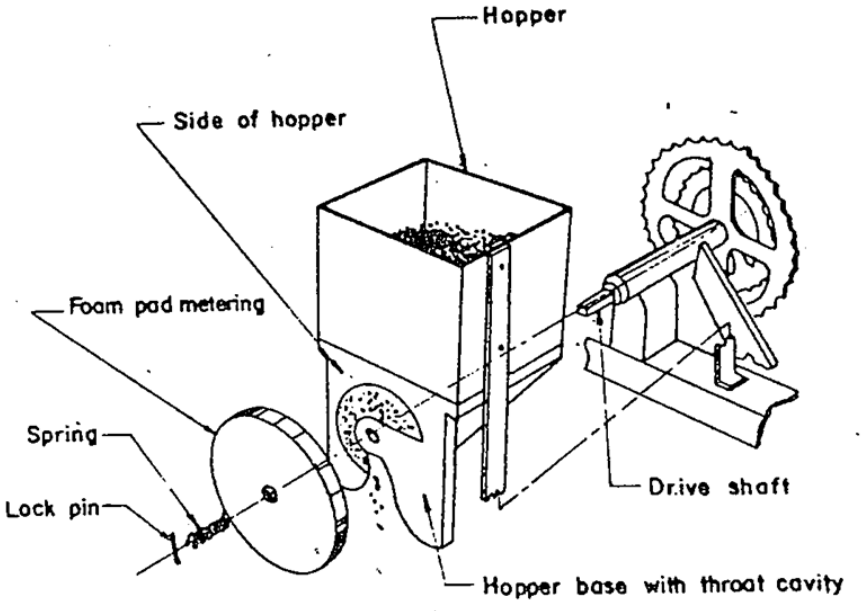

รูปที่ 2.25 อุปกรณ์หยอดแบบฟองน้ำพร้อมช่องทางออก

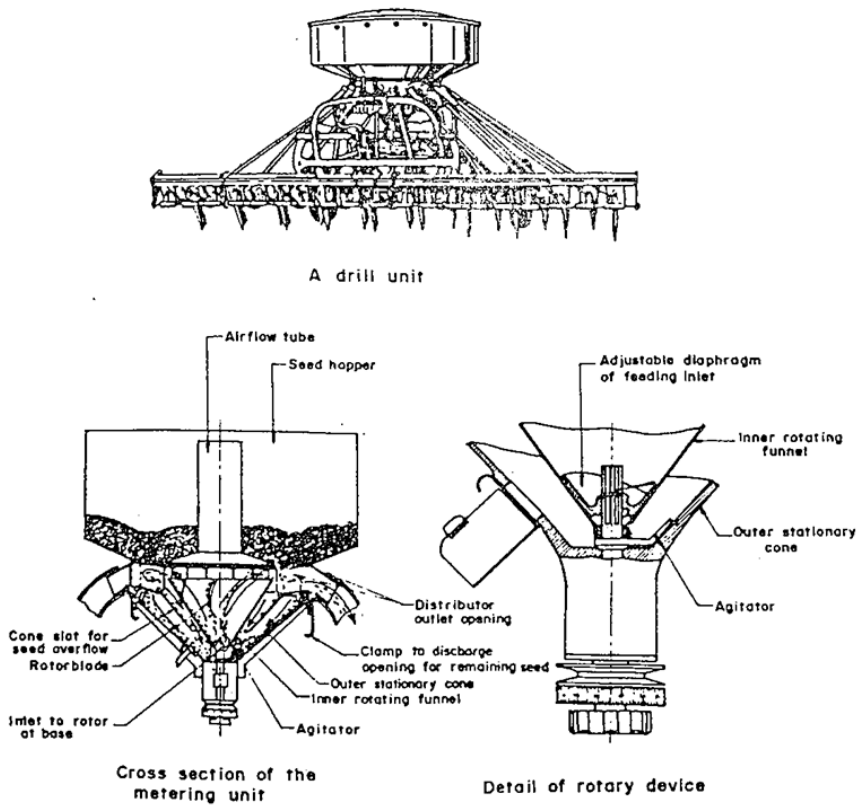

รูปที่ 2.26 อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดแบบรางเหวี่ยง (Stockland system)

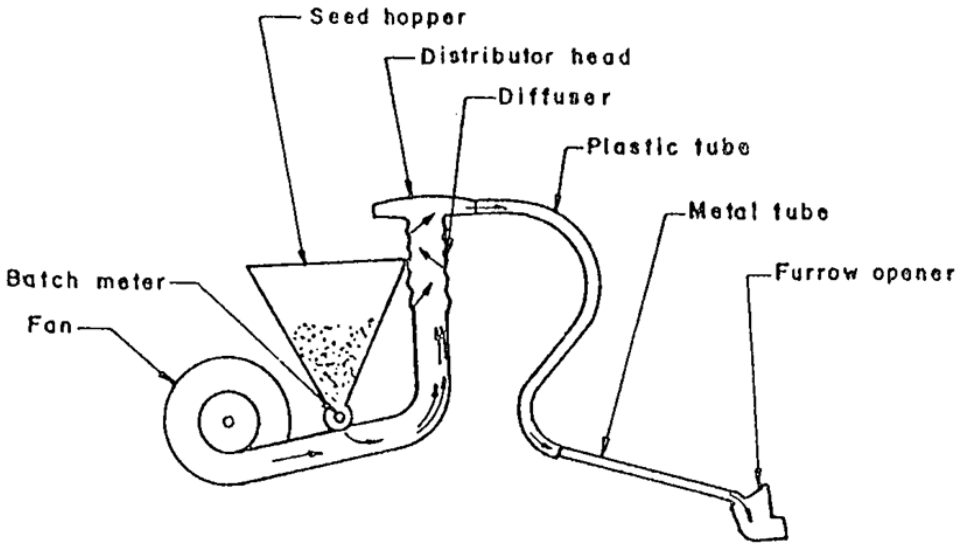

รูปที่ 2.27 หลักการทำงานเบื้องต้นของเครื่องหยอดแบบใช้แรงดันลม

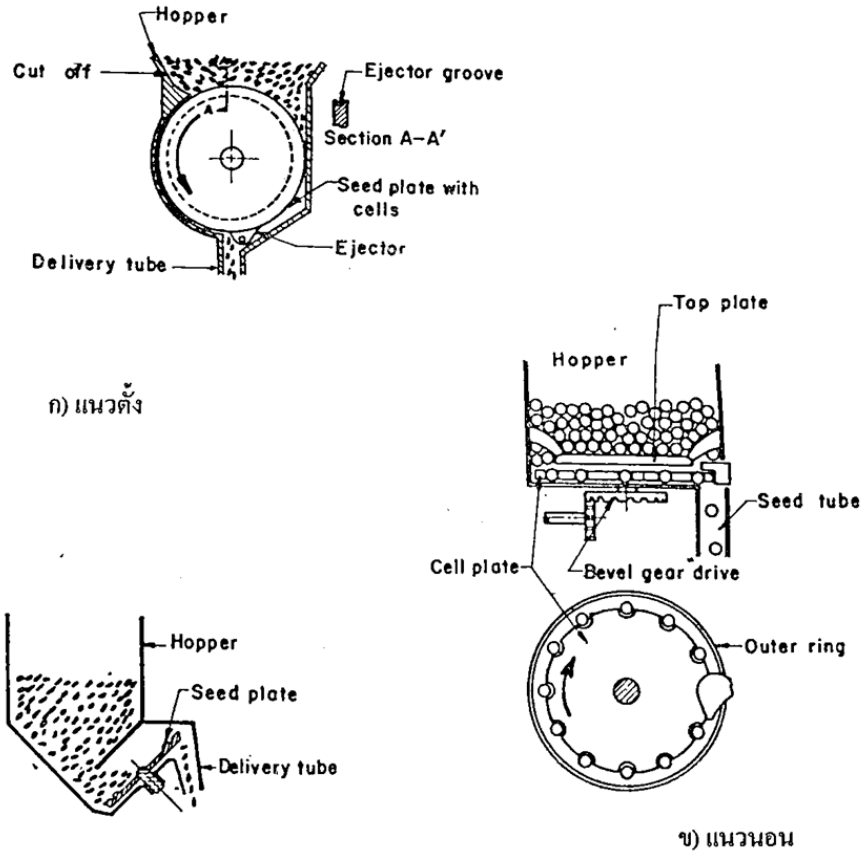

รูปที่ 2.28 ระบบอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดสำหรับหยอดเมล็ดเดี่ยว

สำหรับระบบหยอดเมล็ดพืชที่ต้องการความแม่นยำสูง เครื่องปลูกสามารถออกแบบให้หยอดเมล็ดครั้งละเมล็ดได้ โดยมีระยะระหว่างเมล็ดสม่ำเสมอ ความสูงในการตกของเมล็ดต้องมีระยะสั้น และเมล็ดต้องวางอยู่ในร่องพอดี

อุปกรณ์หยอดสามารถจำแนกแยกแยะเป็นแบบแผ่นนอน แผ่นเอียง แผ่นตั้ง และแบบลูกหมุน อุปกรณ์หยอดเหล่านี้จะมีร่อง รอยบาก หลุม หรือรูหยอดบนจานหยอด ที่สามารถกวักเมล็ดจากถังบรรจุเมล็ดและปล่อยลงในท่อ จานหยอดจะถูกขับโดยล้อดิน (Ground wheel) อัตราปลูกสามารถเปลี่ยนแปลงปรับความเร็วในการหมุนของจานหยอด หรือโดยเปลี่ยนแปลงจำนวนของร่องกวักเมล็ดระบบหยอดที่ใช้กับเครื่องปลูกได้แสดงในรูปที่ 2.27

ก) อุปกรณ์หยอดแบบลูกหยอดหมุนในแนวตั้ง พร้อมรูกวักเมล็ด (Vertical rotor with cells metering device) (แสดงดังรูปที่ 2.28.ก)

ข) อุปกรณ์หยอดแบบจานหยอดหมุนในแนวนอน(Horizontal plate metering device)(แสดงดังรูปที่ 2.28.ข)

ค) อุปกรณ์หยอดแบบแผ่นเอียง (inclined plate device) (แสดงดังรูปที่ 2.28.ค)

ง) อุปกรณ์หยอดแบบสายพานพร้อมรูหยอด (Belt with cell-type metering device) (แสดงดังรูปที่ 2.29)

จ) อุปกรณ์หยอดแบบถ้วย (cup-type) (แสดงดังรูปที่ 2.22ฉ)

ฉ) อุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดแบบใช้แรงลมสำหรับการปลูกที่ต้องการความแม่นยำ (Pneumatic metering for precision planting) (แสดงดังรูปที่ 2.30)

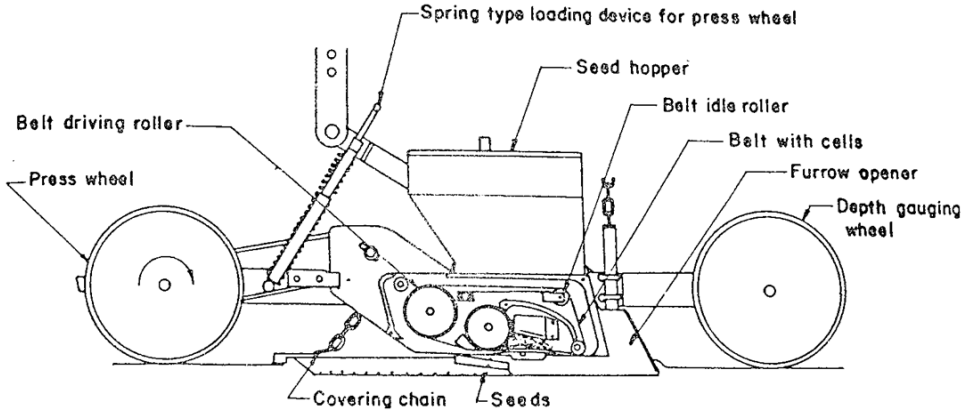

รูปที่ 2.29 อุปกรณ์หยอดแบบสายพานพร้อมรูหยอดสำหรับหยอดเมล็ดเดี่ยว

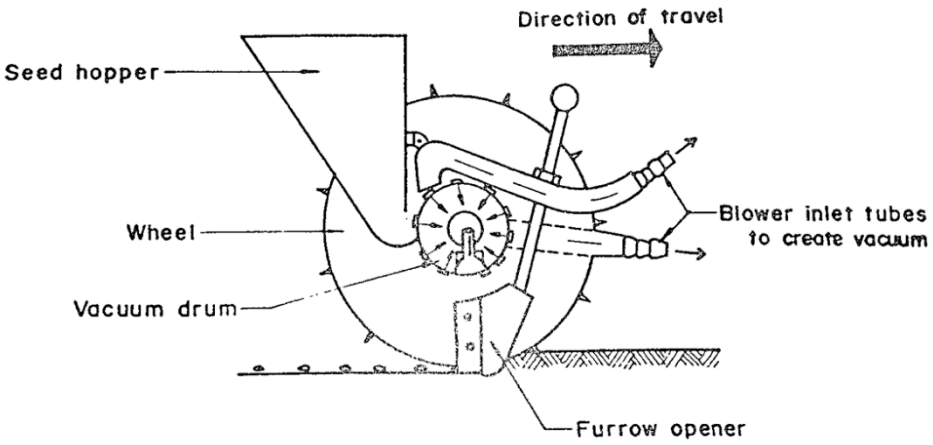

รูปที่ 2.30 เครื่องหยอดเมล็ดเดี่ยวระบบสุญญากาศ

(3) ท่อนำเมล็ด (Seed delivery tubes)

เมล็ดพันธ์จะร่วงโดยอิสระจากถังบรรจุเมล็ดผ่านท่อนำเมล็ดลงสู่ร่องปลูก (แสดงดังรูปที่ 2.31) ระยะระหว่างเมล็ดมีค่าสม่ำเสมอเมื่ออุปกรณ์กำหนดเมล็ดและปุ๋ยอยู่ที่ความสูงและความเร็วเดียวกัน สำหรับเครื่องปลุกที่มีหลายแถว ท่อนำเมล็ดควรแยกลงในแต่ละแถวท่อนำเมล็ด และควรเอียงจากแนวดิ่งน้อยกว่า 20 องศา

ชนิดของท่อนำเมล็ด (Type of seed tubes) ควรเป็นแบบ spiral, tapered, funnel-shaped, Corrugated , spiral-wound wire หรือ telescopic (แสดงดังรูปที่ 2.32) และทำจากวัสดุดังต่อไปนี้

ก) Spiral tubes ทำจากเหล็กแผ่น มีความยืดหยุ่นตัวสูงและสามารถปรับขึ้นลงได้ตามความสูงของตัวเปิดร่อง ท่อนำเมล็ดแบบนี้ใช้กับเครื่องโรยเมล็ดพืช

ข) Tapered tubes ทำจากยางหรือพลาสติก มีความยืดหยุ่นตัว น้ำหนักเบาและมีราคาไม่แพง การโค้งงอของท่อ มีผลให้เมล็ดไหลลงไม่สม่ำเสมอ ท่อนำเมล็ดแบบนี้ ใช้กันอย่างกว้างขวางกับเครื่องโรยเมล็ดพืช

ค) Funnel-shaped tubes ทำจากวัสดุพีวีซีประกอบด้วยท่อรูปกรวยหลายชิ้นประกอบยึดกันด้วยโซ่ ท่อแบบนี้จะใช้กับวัสดุที่ไม่สามารถไหลได้โดยอิสระ โดยเฉพาะปุ๋ย การสั่นสะเทือนของท่อขณะที่เครื่องกำลังเคลื่อนที่ จะทำให้วัสดุจะถูกปล่อยลงและติดด้านในของท่อ ระหว่างอุปกรณ์จ่ายปุ๋ยและอุปกรณ์เปิดร่องไหลลงสะดวกขึ้น ท่อนำเมล็ดแบบนี้ใช้สำหรับส่งปุ๋ยในเครื่องปลูกแบบหยอดทั้งเมล็ดและปุ๋ย (Seed – cum – fertilizer drills)

ง) Corrugated seed tubes ทำจากยาง ท่อแบบนี้เมื่อใช้เป็นท่อนำเมล็ดพืช ความสม่ำเสมอในการไหลลงของเมล็ด จะมีน้อยกว่าท่อนำเมล็ดชนิดอื่นๆ

จ) Spiral – wound wire tube เป็นท่อที่ยืดหยุ่น แข็งแรงและมีน้ำหนักมาก เมื่องอท่อนำเมล็ด มีแนวโน้มว่าท่อนำเมล็ดจะหนีบหรือทำลายเมล็ด

ฉ) Telescopic tubes ทำจากพลาสติกที่มีความหนาแน่นสูง มีความแม่นยำและความสม่ำเสมอในการหยอดเมล็ดสูง ท่อนี้สามารถปรับความสูงได้แต่ไม่มีความยืดหยุ่น มักใช้ติดตั้งกับเครื่องหยอดที่มีอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดลงในแต่ละแถว และระยะห่างระหว่างเมล็ดและปุ๋ยจะมีระยะที่สม่ำเสมอ

ลักษณะของท่อนำเมล็ดกับการกระจายของเมล็ด (Seed tube characteristics and seed distribution) ชนิดและขนาดของท่อจะมีผลต่อเวลาที่ใช้ในการร่วงของเมล็ด เนื่องจากการชน การกระเด้ง กระดอน ของเมล็ดที่ผิวท่อในการออกแบบเครื่องปลูกพืชท่อนำเมล็ดควรอยู่ในแนวดิ่ง หรือเอียงจากแนวดิ่งไม่เกิน 20 องศา ท่อควรมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 25 มิลลิเมตร ความเร็วของเมล็ดที่ปลายสุดของท่อควรเป็นความเร็วต่ำเพื่อที่จะลดการกระเด้งและการกลิ้งของเมล็ดลงในร่อง
ความเร็วของเมล็ดที่ไหลลงที่ระดับความสูง h สามารถอธิบายดังนี้

$$V=V_0^2+2gh \qquad (2)$$

เมื่อ V = ความเร็วของเมล็ดที่ปลายต่อ, m/s

V_0= ความเร็วเริ่มแรกของเมล็ด, m/s

g = แรงดึงดูดโลก, 9.81 m/s^2

ค่า V_0= 0 ดังนั้น

$$t = \sqrt{(h/2g)} \qquad (3)$$

ตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อการกระจายของเมล็ด (Other factors affecting seed distribution) ในร่องปลูกมีสาเหตุดังต่อไปนี้

ก) ความแปรปรวนที่ตำแหน่งปล่อยเมล็ด

ข) เส้นทางโคจรของเมล็ด

ค) การเคลื่อนที่ของเมล็ดจากตำแหน่งเดิม เนื่องจากแรงปะทะของดินที่เปิดเป็นร่อง

ง) การเคลื่อนที่ของเมล็ดจากตำแหน่งเดิม เนื่องจากการเคลื่อนที่ของดินในร่อง

ทิศทางและความเร็วของเมล็ดที่ปล่อยลงมา เป็นผลเนื่องจากความเร็วของอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด ความเร็วในการทำงานของเครื่องและตำแหน่งในการปล่อยเมล็ดในทางทฤษฎีความเร็วของเมล็ดในแนวระดับตอนปลายที่ตำแหน่งปล่อยเมล็ด ที่ปลายท่อควรมีค่าเป็นศูนย์ ดังนั้นเมล็ดจึงร่วงลงในแนวดิ่ง เมล็ดที่มีความเร็วในแนวระดับสูงจะกระเด็นหรือกลิ้งลงในท่อ อุปกรณ์กลบดินจะทำหน้าที่กลบดิน และล้ออัดดินเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ของเมล็ดจากตำแหน่งเดิม ล้ออัดดินจะทำหน้าที่อัดดินทันทีหลังจากเมล็ดถูกปล่อยลงดิน ซึ่งเมล็ดจะไม่เคลื่อนที่จากตำแหน่งเดิม ถ้าเมล็ดไม่เกาะติดกับล้อ เมล็ดที่เคลื่อนย้ายจากตำแหน่งเดิมในร่องปลูกหลังจากถูกปล่อยจากท่อนำเมล็ด ที่ตั้งในตำแหน่งที่ถูกต้อง สาเหตุเนื่องมาจาก

ก) ความสูงในการปล่อยเมล็ดมีค่าต่ำ และปล่อยลงจากตำแหน่งที่กำหนดไว้

ข) มุมในการตกของเมล็ดในร่องมีค่า 70-90 องศา จากแนวระดับ

ค) ความเร็วในการตกของเมล็ดควรมีค่าต่ำ เพื่อป้องกันการกระเด็นหรือกลิ้งของเมล็ด

ง) ล้อกลบเมล็ดวิ่งทับทันทีหลังจากเมล็ดถูกปล่อยลง ซึ่งระยะระหว่างเมล็ดจะไม่เปลี่ยนแปลง

จ) มุมตัวเปิดร่องที่ทำให้เกิดทิศทางการผลักดิน ที่ไม่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเมล็ด ควรมีใบตัวเปิดร่องทำมุม 20 องศา กับทิศทางการเคลื่อนที่

ฉ) เมล็ดที่ไหลลงด้วยแรงดันอากาศความเร็วที่รับรองคือ 5 เมตร/วินาที

ช) ท่อนำเมล็ดควรมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 22-25 มิลลิเมตร และผิวท่อควรเรียบ

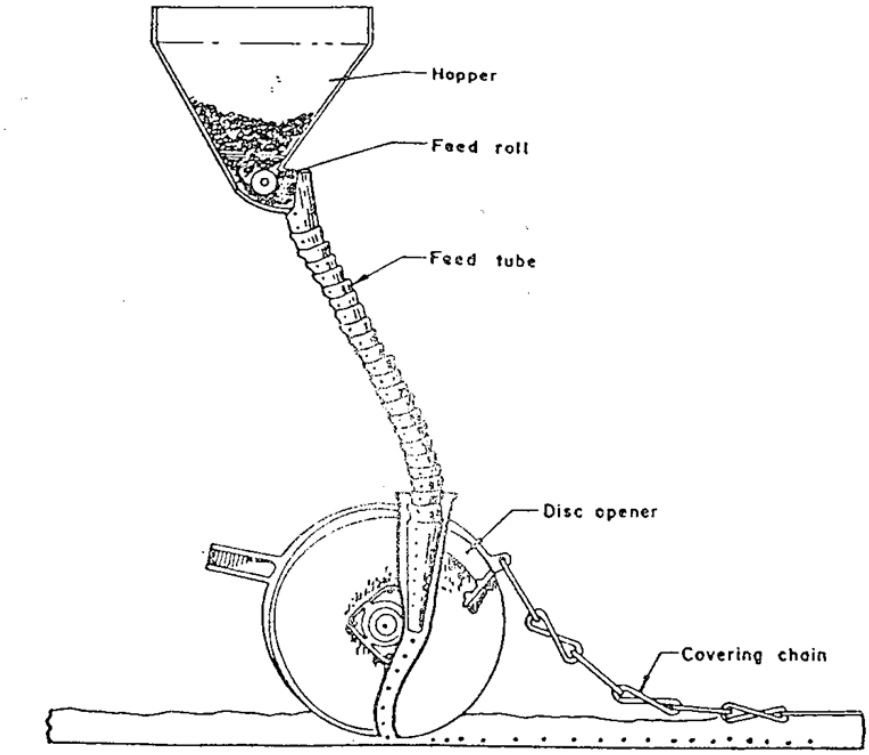

รูปที่ 2.31 ลักษณะการวางตัวของท่อนำเมล็ดสำหรับเครื่องหยอดเมล็ดพืช

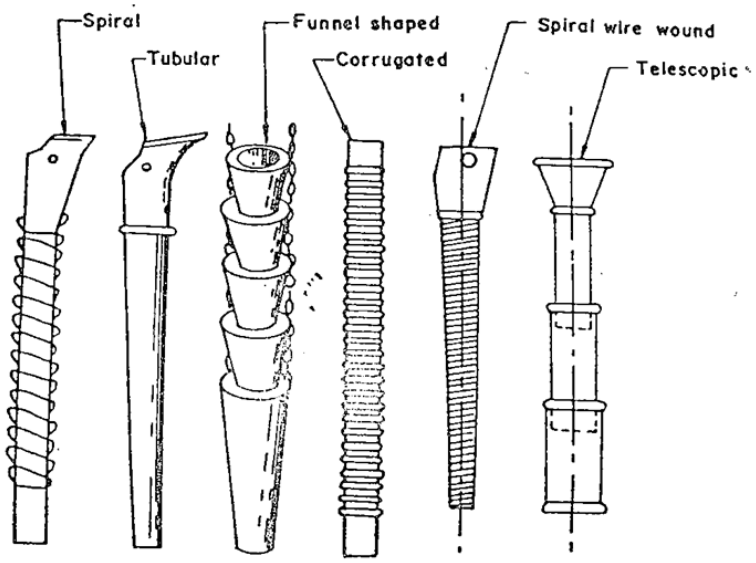

รูปที่ 2.32 ท่อนำเมล็ดที่ใช้ในการหยอด (Bernacki 1972)

(4) อุปกรณ์เปิดร่อง (Furrow openers)

เครื่องหยอดและเครื่องปลุกพืชจะมีอุปกรณ์เปิดร่องสำหรับให้เมล็ดร่วงลงในร่องด้วยความลึกและระยะห่างที่สม่ำเสมอ ความลึกในการปลุกขึ้นอยู่กับชนิดของพืชและระดับความชื้นในดิน ในดินแห้ง และอัตราความชื้นแห้งที่ผิวหน้าดิน โดยมีการกระทบกระเทือนผิวหน้าดินน้อยที่สุด ดินที่ความชื้นสูงเกินไปจะลดความสามารถในการเจริญเติบโตของต้นกล้าและนอกจากนี้การเตรียมดินที่ดีจะช่วยลดการอุดตันของดินที่อุปกรณ์เปิดร่อง

อุปกรณ์เปิดร่องแบบต่างๆ ได้แสดงดังรูปที่ 2.33 และแสดงลักษณะการทำงานแสดงดังรูปที่ 2.34 และตารางที่ 2 อธิบายความเหมาะสมของอุปกรณ์เปิดร่องในสภาพดินต่างๆ ชนิดของอุปกรณ์เปิดร่องอธิบายดังนี้

ก) แบบหมุน (Rotating type)

สำหรับเครื่องหยอดธัญพืช จะนิยมใช้อุปกรณ์เปิดร่องแบบหมุน ซึ่งเป็นแบบจานเปิดร่องเดี่ยว (single disc furrow openers) และจานเปิดร่องคู่ (double disc furrow openers) จานเปิดร่องแบบเดี่ยวเป็นตัวเปิดร่องที่จะทำหน้าที่ตัดดิน จานเปิดร่องสามารถทำงานได้ดีภายใต้สภาพดินที่แตกต่างกัน ท่อนำเมล็ดจะต้องวางอยู่หลังจานหรือด้านข้างของจาน ในการปรับปรุงแรงกดของจานให้เพิ่มสปริงรับแรงกด

จานเปิดร่องแบบร่องคู่ ประกอบด้วยแผ่นจานเรียบ 2 ใบ วางเอียงจากแนวดิ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดร่องตัววีในดิน ท่อนำเมล็ดจะวางอยู่ระหว่างจานตัวเปิดร่อง จะผลักดันลงและเปิดดินด้านข้างเป็นร่องรูปตัววี การรับแรงกดของจานเปิดร่องจะใช้สปริงและกระบอกไฮโดรลิก จานเปิดร่องแบบคู่สามารถทำงานดีภายใต้

สภาพดินหลายรูปแบบ ดินจะถูกผลักไปด้านข้างน้อยกว่าจานเปิดร่องแบบเดี่ยวแต่จะสามารถตัดวัชพืชบนผิวดินได้

ข) แบบอยู่กับที่ (Fixed type openers)

Suffolk coulter คืออุปกรณ์เปิดร่องแบบรองเท้า (Shoe – type opener) มีการเปิดร่องเป็นรูปตัววี ตัวตัดดิน (Shoe coulter) ทำจากเหล็กหล่อและสามารถเปลี่ยนได้ ซึ่งขอบมีลักษณะเป็นมุมเอียงและโค้งไปด้านหลัง เหมาะสมกับการปลูกพืชในระดับตื้นๆ มีความลึกในการปลูกสม่ำเสมอและสามารถทำงานได้ดีในสภาพดินปกติ ท่อนำเมล็ดมักจะอุดตันเมื่อทำงานในดินเหนียว อุปกรณ์เปิดร่องแบบนี้นิยมใช้สำหรับเครื่องหยอดเมล็ดพืช

แบบจอบ (hoe type) ลักษณะการเปิดดินของอุปกรณ์เปิดร่องแบบจอบขึ้นอยู่กับชุดของตัวเปิดร่อง มีการยกและผลักหน้าดินไปด้านข้างทำให้เกิดร่องรูปตัววี ใบมีดจอบขนาดมาตรฐานติดตั้งอยู่บนโครงตายตัว หรือ สปริง ที่ติดอยู่บนโครงเครื่องอุปกรณ์เปิดร่องแบบจอบ ทำงานได้ดีในดินหลายสภาพแต่ไม่สามารถทำงานได้ในพื้นที่ที่มีฟางข้าวมาก

แบบ Runner เป็นอุปกรณ์เปิดร่องที่มีลักษณะเป็นใบมีดยาวมีขอบคมสำหรับตัดดินโดยมีการรบกวนผิวหน้าดินน้อยที่สุดสามารถทำงานได้ดี ในแปลงที่มีการเตรียมดินดีและเหมาะสำหรับการปลูกในระดับตื้น เนื่องจากอุปกรณ์เปิดร่องมีความยาว ดังนั้นจังมีการอัดตัวที่ก้นร่อง ใบมีดแบบ Runner จะเอียงไปด้านหลัง นิยมใช้ปลุกกันมากกับข้าวโพดและพืชอื่นๆ ที่มีการปลูกในระดับตื้น

แบบพลั่วหรือเสียม (Shovel type) เป็นอุปกรณ์เปิดร่องที่มีลักษณะแคบ ขนาด 100 มิลลิเมตร มุมเปิดดินเป็นวัสดุคมและเป็นรูปสามเหลี่ยม และสามารถถอดเปลี่ยนได้ง่าย ด้านหลังประกอบด้วยท่อนำเมล็ด และท่อใส่ปุ๋ย ความยายของพลั่วมีค่าตั้งแต่ 100-250 มิลลิเมตร ด้านหลังของฝาครอบจะมีร่องสำหรับป้องกันดินแห้งไหลย้อนมากลบเมล็ด อุปกรณ์เปิดร่องแบบพลั่วสร้างได้ง่ายเปรียบเทียบกับอุปกรณ์เปิดร่องแบบจาน

แบบรองเท้า (Shoe type) สามารถหยอดเมล็ดพืชและปุ๋ย ที่ความลึกเดียวกัน เมล็ดและปุ๋ยจะหยอดห่างกัน 50มิลลิเมตร ในช่องป้องกันการอุดตันของดิน ดินเปียกสามารถติดไปด้านข้างของช่องป้องกันการอุดตันของดินแต่ไม่ติดที่ปลายท่อนำเมล็ดและท่อใส่ปุ๋ย

แบบตัวทีกลับหัว (Inverted – T furrow opener) ได้รับการออกแบบและพัฒนาโดย Choudhary (1988) สำหรับใช้ในการหยอดเมล็ดข้าวในสภาพดินไร่ที่ไม่มีการเตรียมดิน ตัวเปิดร่องเปิดดินเป็นร่องเล็กๆ ซึ่งมีการกระทบกระเทือนดินน้อย ช่วยให้พืชเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว

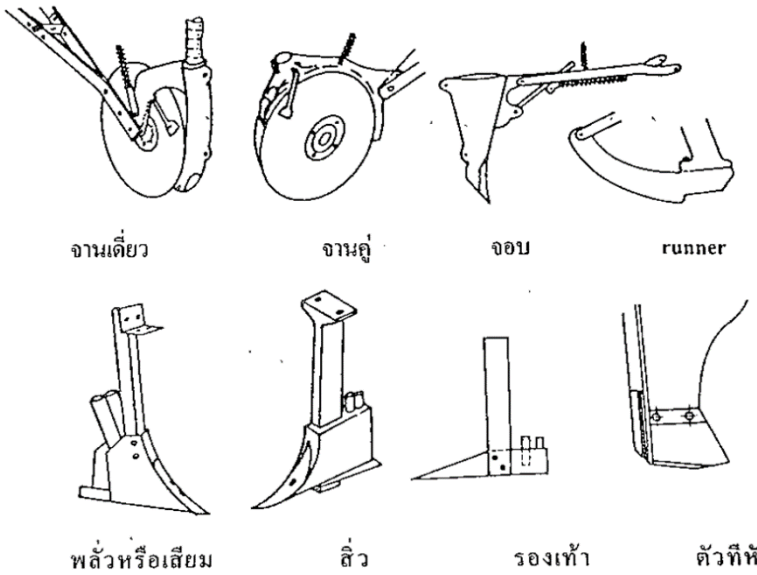

รูปที่ 2.33 ชนิดอุปกรณ์เปิดร่องสำหรับเครื่องหยอดเมล็ดพืช เครื่องใส่ปุ๋ยและเครื่องปลูก

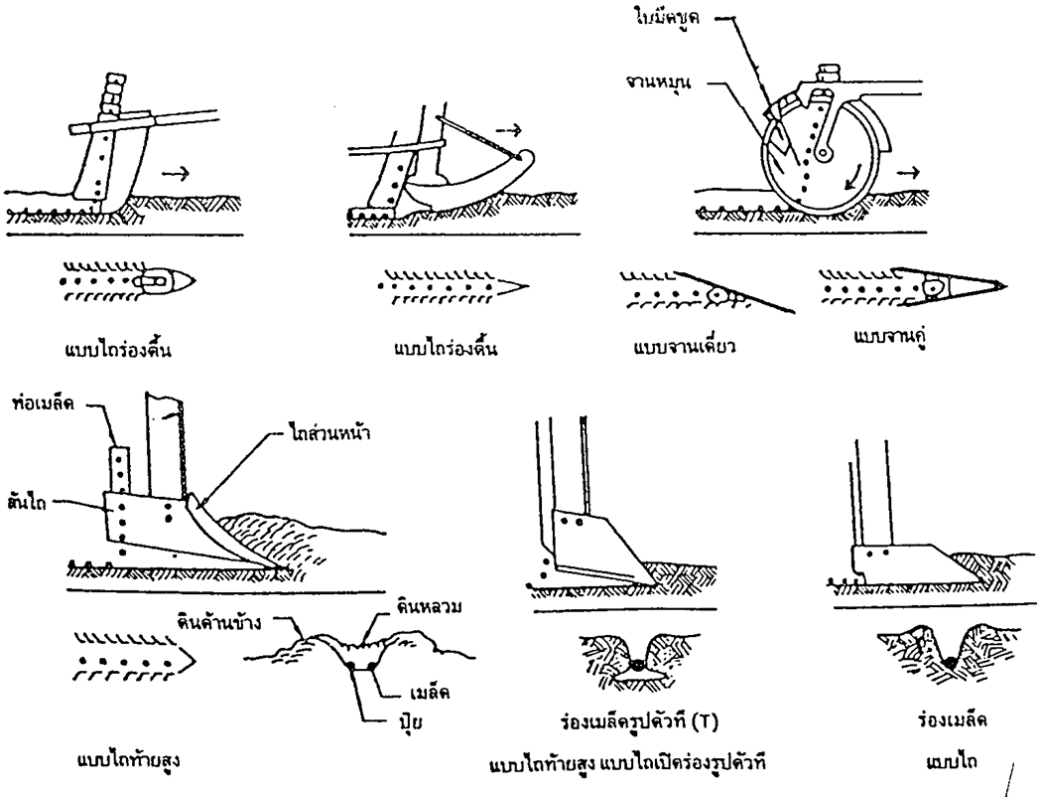

รูปที่ 2.34 ลักษณะของร่องปลูกสำหรับอุปกรณ์เปิดร่องแบบต่างๆ

อุปกรณ์เปิดร่องสำหรับใส่ปุ๋ยและเมล็ด (Furrow openers for placement of seed and fertilizer) การใส่ปุ๋ยได้กำหนดให้ใส่เป็นแถบห่างจากเมล็ด 5 เซนติเมตร ระดับที่ความลึกเดียวกัน หรือใส่ปุ๋ยลึกกว่าเมล็ด 5 เซนติเมตร โดยทั่วไปเมล็ดพืชจะหยอดที่ความลึก 3-7 เซนติเมตร ดังนั้น ความลึกของปุ๋ยที่กำหนดคือ 8-1เซนติเมตร เมื่อความชื้นในดินต่ำ เช่น ในเขตเกษตรใช้น้ำฝน การหยอดเมล็ดและปุ๋ยจะต้องหยอดให้ลึกกว่าที่กล่าวมาแล้ว

ในการออกแบบนั้นระยะปลูกระหว่างแถว (20-25 เซนติเมตร) จะมีปัญหาในการออกแบบมาก การติดตั้งอุปกรณ์เปิดร่องใกล้กันเป็นสิ่งที่ยาก เนื่องจากดินจะไหลจากร่องหนึ่งไปยังร่องข้างเคียง ซึ่งเป็นการเพิ่มปริมาณดินที่กลบเมล็ด เมื่อความลึกในการปลูกเป็นสิ่งจำเป็นปัญหาการติดตั้งอุปกรณ์เปิดร่องแก้ไขโดยการติดตั้งให้สลับกันบนคานหลัก

การแยกอุปกรณ์เปิดร่องสำหรับเมล็ดพืช และปุ๋ยเป็นการเพิ่มต้นทุนของเครื่องปลูก และแรงฉุดลาก สิ่งเหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยใช้การแบ่งห้อง 2 ห้อง สำหรับหยอดเมล็ดและปุ๋ยห่างกัน 5 เซนติเมตร ที่ความลึกเดียวกัน

แรงฉุดลากของอุปกรณ์เปิดร่องขึ้นอยู่กับสภาพดิน ชนิดของอุปกรณ์เปิดร่อง ความเร็วและความลึกในการทำงาน จำนวนอุปกรณ์เปิดร่องคือค่าแรงฉุดลากรวมของเครื่องหยอด เครื่องต้นกำลังที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับแรงฉุดลากรวม

ค่าแรงฉุดลากเครื่องปลูก 2 แถว และ 2 แถว ที่ประเมินตามชนิดของดินแบบต่างๆ ในประเทศต่างๆมีค่าระหว่าง 60 Kgf ถึง 100 Kgf สำหรับดินอ่อน (light soils) แรงฉุดลากมีค่า 20 Kgf ต่อแถว และสำหรับดินแข็ง (heavy soils) แรงฉุดลากมีค่า 30 Kgf ถึง 35 Kgf ต่อแถว

ตารางที่ 2.2 แสดงอุปกรณ์เปิดร่องแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับดิน สภาพพืช

ชนิดของอุปกรณ์เปิดร่อง	ราคาต่อหน่วย	สภาพดิน				ความลึกในการปลูก (ซม.)			หมายเหตุ
		ทราย	ร่วน	เหนียว	ปกคลุมด้วยวัชพืช	ตื้น 2-4	ปานกลาง 4-7	ลึก 7-16	
แบบจานคู่	5	+	++	++	++	+	++	+	เหมาะสำหรับที่มีเศษวัชพืชและสภาพพื้นที่ไม่ดีเพื่อรักษาความลึกในการปลูกให้คงที่
แบบจานเดี่ยว	4	+	++	++	++	+	++	-	เหมาะสำหรับที่ดินแฉะแลมีความแปรปรวนความลึกในการปลูกสูง
Runner-type	3	++	++	-	-	++	+	-	เหมาะสำหรับดินร่วนและปลูกในระดับตื้น
จอบ	3	++	++	+	+	+	++	++	เหมาะสำหรับพื้นที่ ที่มีหินและรากไม้ปลูกได้ดีในระดับลึก
พลั่ว	2	++	++	+	-	-	+	++	กรณีปลูกลึกจะมีการรบกวนผิวหน้าดินมาก
ไถสิ่ว	3	+	++	++	-	-	++	++	ร่องปลูกแคบและปลูกในระดับลึก
Suffolk shoe	2	++	++	-	-	++	+	-	เหมาะกับการปลูกในระดับตื้นและไม่มีวัชพืช
แบบรองเท้าพร้อมห้องแยกปุ๋ยและเมล็ด	3	++	++	++	+	-	++	++	เหมาะสำหรับการหยอดปุ๋ยและเมล็ดให้เป็นแถบแยกออกจากกัน
แบบตัวทีกลับหัว	2	++	++	++	++	-	+	++	พื้นที่ ที่ไม่มีการเตรียมดินหรือมีเศษฟางในแปลง

หมายเหตุ 1-5 การเพิ่มขึ้นของราคาเครื่อง, ++ทำงานดี, + สามารถทำงานในสภาพที่แน่นอน, - ไม่มีข้อแนะนำ

(5) อุปกรณ์กลบและอัดดิน (Covering and compacting Devices)

การที่พืชเจริญเติบโตได้ดีขึ้นอยู่กับการกดอัดของดินเหนือเมล็ด การงอกของต้นกล้าขึ้นอยู่กับความชื้นในดินที่ระดับความลึกในการปลูก และแรงเสียดทานของหน้าดินที่มีผลต่อการงอกของเมล็ด ดังนั้นเมล็ดควรปลูกที่ความลึกสม่ำเสมอ และมีปริมาณแรงกดของดินที่กลบสม่ำเสมอ กรณีดินที่แห้งเร็วควรจะร่วนซุยเพียงพอที่จะเก็บรักษาความชื้น และหลีกเลี่ยงการแตกตัวของดินหลังการกลบในร่อง การอัดดินของดินที่มากเกินไป จะมีผลดังต่อไปนี้

ก) เมล็ดจะงอกได้ยากเนื่องจากมีแรงต้านของดินที่อัดตัวบนเมล็ดมาก

ข) รากเจริญเติบโตได้ยาก เนื่องจากมีแรงต้านดินที่อัดตัวอยู่ด้านล่างของเมล็ด

ค) ขาดน้ำและอุณหภูมิสูง ซึ่งทำให้เกิดโรคที่รากและเมล็ดเน่าเปื่อย

วิธีการกดอัดดินขึ้นอยู่กับชนิดของอุปกรณ์กดและน้ำหนักที่ใช้ ในการออกแบบอุปกรณ์กลบและอัดดิน ในขณะที่เกิดการงอกของเมล็ดนั้นเมล็ดจะมีความสามารถที่จำกัด ในการทะลุออกจากเปลือก ดังนั้นควรพิจารณาสิ่งเหล่านี้ประกอบ คือ

ก) ค่าแรงเสียดทานสูงสุดของดินซึ่งเมล็ดพืชชนิดต่างๆยังสามารถงอกได้

ข) ความลึกของดินที่กลบเมล็ด

ค) ความชื้นและความหนาแน่นของดินที่อัด

ง) รูปร่างของร่องรอยหรือการยกร่องขึ้นอยู่กับความต้องการพืชและสภาพภูมิอากาศ

จ) น้ำหนักของอุปกรณ์กลบดิน

ฉ) ความเร็วในการทำงาน

ลักษณะของดินที่กลบเมล็ดพืชที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

ก) เมื่อความชื้นของดินมีเพียงพอ เมล็ดพืชไม่จำเป็นต้องมีการกดอัดดินของอุปกรณ์กลบเมล็ด อุปกรณ์กลบเมล็ดควรเป็นแบบง่ายหรือแบบผิวเรียบที่สามารถให้ดินสัมผัสกับเมล็ดได้โดยตรง

ข) เมื่อเมล็ดปลูกลึกลงในดินแน่น (soil heavy) ให้หลีกเลี่ยงการอัดตัวดินที่เป็นอุปสรรคในการงอกของเมล็ด

ค) ในฤดูฝนเมื่อดินเปียก ไม่มีความจำเป็นที่ต้องอัดดิน

ง) ในสภาพดินความชื้นต่ำ เช่น ในเขตเกษตรใช้น้ำฝน การปลูกพืชในขณะที่ดินมีความชื้นต่ำจึงจำเป็นต้องมีการกดอัดดินในร่อง

จ) ในสภาพที่แห้งแล้ง ควรกดอัดดินบนเมล็ดทันทีหลังจากปล่อยเมล็ดลงหลุม และกลบเมล็ดด้วยดินชื้นจากนั้นตามด้วยดินแห้งในกรณีนี้เมล็ดจะสัมผัสโดยตรงกับดินชื้น โดยไม่มีดินแห้งไหลกลับลงร่อง

ชนิดอุปกรณ์กลบและอัดดิน (Type of covering and compacting devices) มี 2 ประเภท ดังนี้

ก) แบบลากหรือแบบอยู่กับที่ (Drag type or fixed type covering unit) เครื่องหยอดเมล็ดพืชที่ต้องการการกลบเมล็ดที่ระดับตื้นจะใช้โซ่กลบ (drag chains) คราดสปริง (spring types) และแผ่นกลม (bars drag) (ดูรูปที่ 2.35) คืออุปกรณ์กลบแบบนี้จะให้เมล็ดงอกเป็นที่น่าพอใจ หลังจากการหว่านเมล็ด

ใช้ไม้กระดานหรือไม้ปรับระดับลากกลบร่องปลูก อุปกรณ์แบบลากสามารถกลบเมล็ดได้ด้วยความลึกสม่ำเสมอ โดยไม่มีการกดอัดดิน เพราะดินจะร่วนซุย นอกจากนั้นจะช่วยลดความขรุขระของผิวดิน

สำหรับเครื่องปลูกอุปกรณ์กลบ จะนิยมใช้แบบใบมีด แบบปีกลากหรือแบบจอบ อุปกรณ์แบบนี้สามารถปรับได้ด้วยสปริง เพื่อให้สามารถเกลี่ยดินที่ผิวดินได้

ข) แบบหมุน (Rotating type) อุปกรณ์กลบแบบหมุน แบบเปิดตรงศูนย์กลาง (open center) นิยมใช้กันอย่าง กว้างขวางกับเครื่องหยอดและเครื่องปลูกพืช (ดูรูปที่ 2.35) ซึ่งจะกดอัดดิน การทดลองได้ปรากฏผลว่า ล้อกลบดินมีผลดีต่อการงอกของเมล็ด ล้อกลบดินมีรูปร่างแตกต่างกัน เช่น ผิวเรียบ, ผิวมัน, ล้อยางแข็ง, ล้อลมพร้อมดอกยางเล็กๆ ล้อยางแข็งมีส่วนโค้งด้านข้างหรือล้อยางสำหรับใช้กับดินสภาพต่างๆ ล้อยางมีข้อดีเพราะว่าไม่มีดินติดที่ล้อ ลดการเคลื่อนที่ของเมล็ดในร่อง ล้อกลบดินที่มีราคาถูกและประสิทธิภาพดีคือ ล้อเหล็กหล่อ ล้อขอบเรียบ ล้อร่วงตัววีและล้อจานโค้ง

การศึกษาอุปกรณ์กลบอัดดิน (Studies of compacting devices) พบว่าการอัดตัวของดินมีผลต่อความชื้น อัตราการแพร่ของออกซิเจนและความเสียดทานของเครื่องมือในรูปที่ 2.36 การศึกษาอุปกรณ์กลบอัดดินในห้องปฏิบัติการ ได้ทดสอบกับถั่ว ข้าวโพด และอ้อยในดินทราย ดินเหนียว และดินร่วน ต้นพืชจะงอกเมื่อให้แรงกด 34-69 KPa (5-10 psi) บนผิวดิน และต้นกล้าจะไม่งอกขึ้นมาเมื่อให้แรงกดขนาด 3-4 KPa (0.5psi) การให้แรงกดขนาด 34-69 KPa ที่ดินในระดับเมล็ดจะช่วยให้เมล็ดงอกได้ดี เมื่อดินที่ระดับต่ำกว่าเมล็ดมีความชื้นเพียงพอ ผลการทดสอบปรากฏว่า เพื่อให้เมล็ดงอกดีขึ้นควรจะมีการอัดบริเวณต่ำกว่าระดับเมล็ด เมล็ดควรกดลงบนดินที่อัดแน่นแล้วปกคลุมดินร่วน

ล้อกดดิน (press wheel) แสดงในรูปที่ 2.36 ควรเลือกใช้ตามสภาพและพืช สำหรับเครื่องปลูกพืชล้อกดดินควรเป็น ล้อเหล็กตัน หรือล้อยาง ควรใช้ในดินที่มีความชื้นต่ำๆ ในกรณีอื่นๆ ควรใช้ล้อแบบไม่กดดินตรงกลาง (open center wheel) ล้อเหล็กเรียบ (Cast–iron plain wheel) ระดับแรงกดของดินสามารถปรับได้โดยสปริงกดที่ล้อ

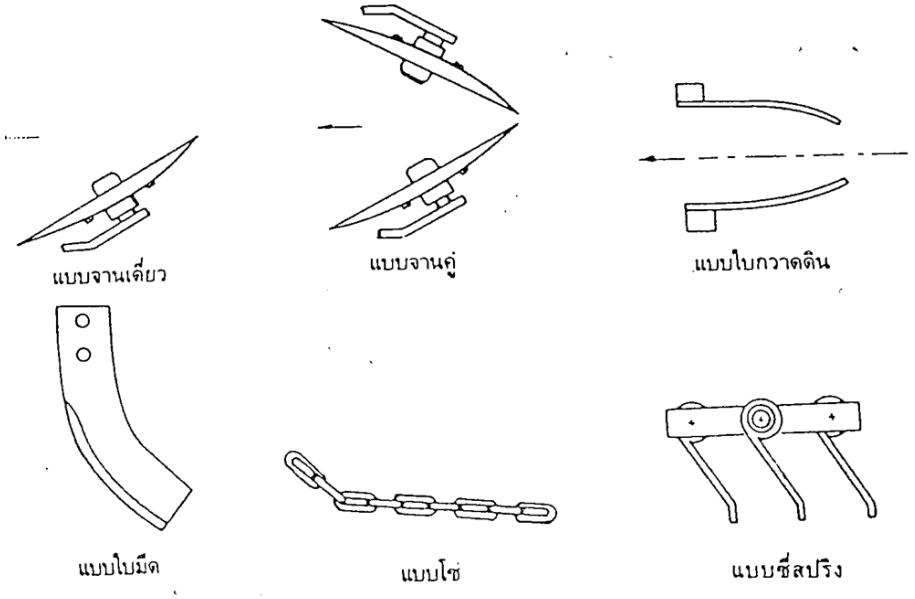

รูปที่ 2.35 อุปกรณ์กลบ (Morrison, et al.1988)

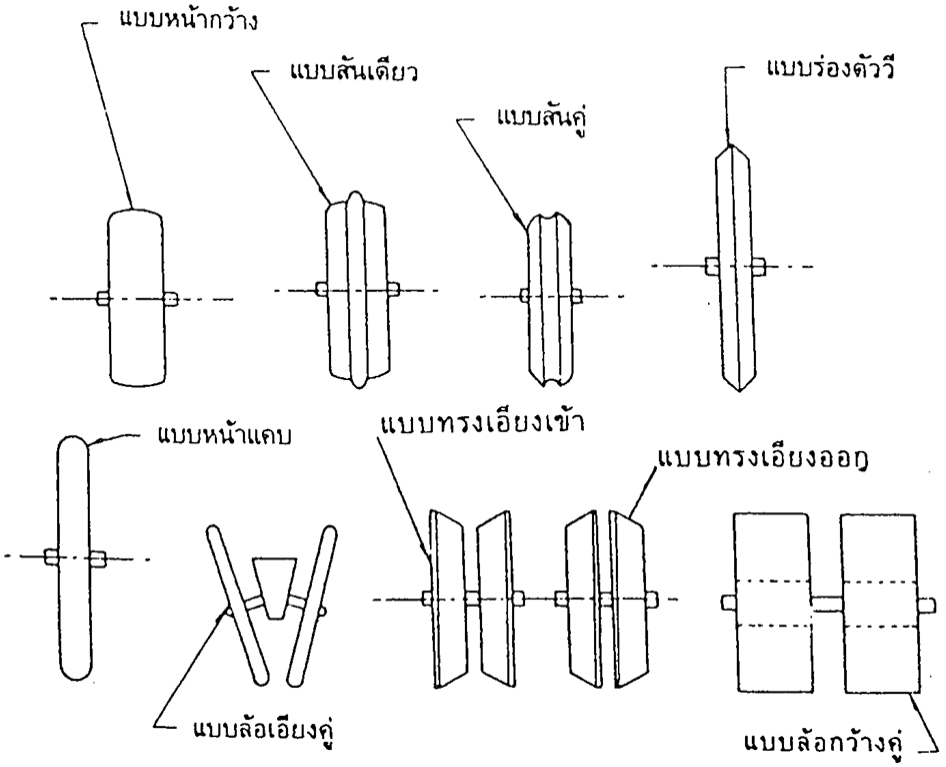

รูปที่ 2.36 อุปกรณ์กลบและอัดดิน (Morrison, et al.1988)

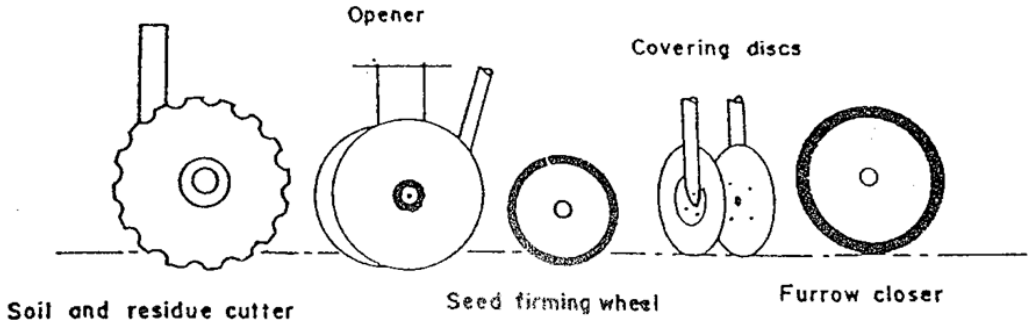

รูปที่ 2.37 อุปกรณ์เพิ่มเติมเพื่อให้เมล็ดพืชมีการงอกได้ดีขึ้นสำหรับเขตเกษตรใช้น้ำฝน (Morrison, et al.1988)

(6) การถ่ายทอดกำลัง (Drive for Power Transmission)

เครื่องหยอดและเครื่องปลูกพืชสามารถจำแนกได้ 3 แบบ ตามชนิดของเครื่องต้นกำลัง คือ 1) แบบต่อพ่วงรถแทรกเตอร์ 2) แบบต่อพ่วงรถไถเดินตาม และ3) แบบใช้แรงงานคน

(6.1) รถไถเดินตาม

รถไถนาเดินตาม สำหรับงานเกษตรกรรม เป็นเครื่องจักรกลเกษตรที่ใช้เป็นต้นกำลังหลักสำหรับในการลากและขับอุปกรณ์เกษตรชนิดต่างๆ รถไถนาเดินตามใช้กันอย่างแพร่หลายในการทำนา เนื่องจากรถไถเดินตามใช้เครื่องยนต์ต้นกำลังตั้งแต่ 3 ถึง 12 แรงม้า (สูงสุดไม่เกิน 14 แรงม้า) จึงทำให้มีขนาดกะทัดรัด น้ำหนักเบา ทำงานได้คล่อง ราคาไม่สูงมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานสัตว์ นอกจากนั้นการบำรุง

ดูแลรักษาและการซ่อมแซมก็ไม่ยุ่งยาก รถไถเดินตามจึงเหมาะสำหรับใช้เป็นเครื่องต้นกำลังในการทำนาที่มีพื้นที่แบ่งออกเป็นแปลงขนาดเล็ก มีคันนาล้อมรอบ นอกจากนั้นการทำนาต้องอาศัยน้ำมากทำให้ดินชั้นบนอ่อน หากใช้รถแทรกเตอร์ขนาดใหญ่และน้ำหนักมาก รถแทรกเตอร์จะจมดินลึกทำงานไม่สะดวกหรืออาจจะจมดินจนไม่สามารถเคลื่อนที่ได้

2.2.1 มิติรถไถเดินตามที่ผลิตภายในประเทศ

มิติรถไถเดินตามที่ผลิตภายในประเทศมีมิติต่างดังนี้ (แสดงดังรูปที่ 2.38)

(1)ช่วงกว้างของล้อวัดจากขอบนอก W = 1080 mm

(2) ระยะห่างระหว่างหน้าแปลนจุดต่อพ่วงอุปกรณ์กับตำแหน่งกึ่งกลางมือจับL=1080 m

(3) ความสูงของจุดต่อพ่วง อุปกรณ์วัดจากตำแหน่งต่ำสุด D = 365 mm

(4) ความสูงของจุดต่อพ่วง อุปกรณ์วัดจากตำแหน่งสูงสุด F = 500 mm

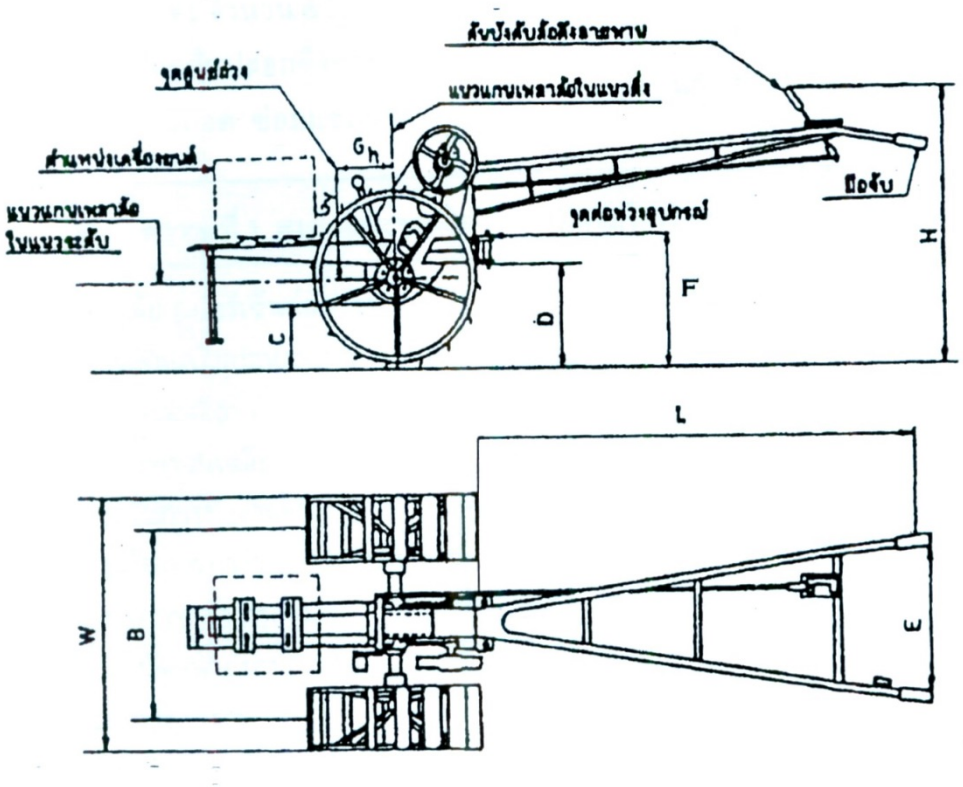

รูปที่ 2.38 มิติของรถไถนาเดินตาม

2.2.2 ลักษณะโครงสร้างทั่วไปของรถไถเดินตามที่ทำในประเทศไทย

(1) เครื่องยนต์ (Engine)

(2) ระบบส่งกำลัง (Transmission system)

(2) คลัตช์หลัก คลัตช์บังคับเลี้ยวและเบรก (main clutch , steering clutch and brake)

(3) ล้อยางหรือล้อเหล็ก (rubber wheel or iron wheel)

(4) จุดพ่วงอุปกรณ์ (hitch point)

(5) กลไกควบคุมการทำงาน (Operating control mechanism)

สำหรับส่วนประกอบย่อยอาจจะแตกต่างกัน เนื่องจากวัตถุประสงค์การออกแบบในการใช้งานเฉพาะต่างกัน ดังนั้นเกษตรกรที่ซื้อรถไถเดินตามและอุปกรณ์เตรียมดินควรศึกษารายละเอียดเบื้องต้นจากข้อกำหนดเฉพาะ specifications ซึ่งมีอยู่ 3 ส่วนด้วยกันคือ ข้อกำหนดเฉพาะโครงสร้างตัวรถ chassis specifications ข้อกำหนดเฉพาะเครื่องยนต์ engine specifications และข้อกำหนดเฉพาะอุปกรณ์ implement specifications เพื่อสามารถเลือกซื้อชนิดรถไถเดินตามและอุปกรณ์เกษตรที่เหมาะสมตามต้องการ

ซึ่งต้นกำลังเหล่านี้ใช้ขับเคลื่อนอุปกรณ์หยอดเมล็ดให้เคลื่อนที่ไปข้างหน้า สำหรับเครื่องหยอดแบบต่อพ่วงรถแทรกเตอร์การถ่ายทอดกำลังมีวิธีการดังต่อไปนี้

ก) เพลาอำนวยกำลังรถแทรกเตอร์ เป็นตัวขับพัดลม (air blower) ให้มีแรงลมดูดสำหรับเครื่องหยอดเมล็ดและเครื่องปลูก และเป็นตัวหมุนให้เมล็ดกระจาย

ข) สำหรับเครื่องหยอดเมล็ดและเครื่องปลูกแบบก่อนนั้น การขับเคลื่อนจะมาจากล้อหลังถ่ายกำลังโดยโซ่และเฟือง สำหรับควบคุมการทำงานของอุปกรณ์หยอด

ค) ต้นกำลังอาจได้มาจาก ล้อควบคุมความลึกของเครื่อง

ง) ต้นกำลังอาจได้มาจากล้อขับเคลื่อนบนดิน (floating type ground wheel)

การเลือกใช้ล้อขับให้เหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพดิน เมื่อล้อดิน (ground wheel) รับน้ำหนักของเครื่อง เช่น เมล็ดและปุ๋ยในถังบรรจุเมล็ด น้ำหนักนี้จะลงที่ล้อมีมากเพียงพอที่จะถ่ายทอดกำลังจากล้อไปยังอุปกรณ์ขับเมล็ด เนื่องจากกำลังที่ใช้สำหรับใช้ขับเคลื่อนอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดมีค่าน้อย

ล้อขับที่ใช้กันอยู่ที่ 2 แบบ คือ แบบล้อกลม (pneumatic wheel) และแบบล้อเหล็ก (riqid steel wheel) ล้อเหล็กเป็นแบบที่นิยมใช้มากเพราะว่าราคาถูก มีการดูแลรักษาน้อย และใช้งานได้นาน ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 ชนิด ดังนี้

ก) ล้อเรียบ (plain wheel) ในรูปที่ 2.39 มีขนาดความกว้าง 75-100 มม. มีเส้นผ่านศูนย์กลาง 400-700 มม. จำนวนซี่เหล็กในวงมีจำนวน 8-12 ซี่ ล้อแบบนี้จะวิ่งเรียบและสัมผัสกับผิวดินได้ดี มีแรงฉุดลากที่พอเหมาะกับกลไกการขับเคลื่อน นิยมใช้กับดินร่วนและใช้ได้ไม่ดีในดินเหนียวแฉะ

ข) ล้อมีครีบ (lugged wheel) มีแรงฉุดลากดีกว่า หรือมีการจับยึดดินที่ดีกว่า ครีบเล็กมีอยู่ในบริเวณของนอกของล้อ มีความสูง 25 มม. และเชื่อมทำมุม 20-25 องศากับแกนหมุน เพื่อลดการลื่นไถล ครีบที่วางทำมุมมากว่า ศูนย์องศา และวางถี่ๆ จะช่วยลดการศึกหรอ การสั่นสะเทือนและแรงต้านทานการกลิ้ง การพัฒนาเครื่องหยอดสำหรับต่อพ่วงกับรถแทรกเตอร์จะมีล้อแบบมีครีบขนาดใหญ่ติดตั้งอยู่บนโครง ครีบวางอยู่ชิดกันวางทำมุมศูนย์องศาเพื่อให้มีแรงฉุดมากขึ้น วงล้อมีเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 350 ถึง 400 มม.

ค) ล้อแบบมีซี่ (pegged type wheel) ล้อแบบมีซี่เหมาะที่จะใช้กับดินเปียกหรือดินเหนียว ขณะที่ล้อเรียบ ล้อแบบมีครีบ หรือล้อลม ไม่สามารถทำงานได้ ขอบล้อมีความกว้าง 25 ถึง 40 มม. และซี่ล้อมีความยาวระหว่าง 75 ถึง 120 มม. วงล้อมีเส้นผ่านศูนย์กลางตั้งแต่ 500-800 มม. จำนวนซี่ล้อมีจำนวน 12-30 ซี่ ขึ้นอยู่กับขนาดล้อ ซี่ล้อส่วนใหญ่ทำจากเหล็กกลมหรือเหล็กแบน

การเคลื่อนที่ของล้อเป็นวงกลม ซี่ล้อจะจิ้มลงดินในแนวดิ่ง และเคลื่อนที่ขึ้น ซึ่งเป็นการผลักดินลง ไม่ใช่ตะกุยดินขึ้น ล้อขับที่ถ่ายทอดกำลังไปยังอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด มีค่าการลื่นไถลระหว่าง 20-25 % การเพิ่มน้ำหนักล้อด้วยสปริง ช่วงในระยะสัมผัสระหว่างผิวดินและล้อมีความสม่ำเสมอ สามารถลดการลื่นไถลลงได้ 10-12 %

รูปที่ 2.39 ชนิดล้อขับที่ใช้สำหรับขับเคลื่อนอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด

การขับเคลื่อนอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด

สามารถถ่ายทอดได้หลายวิธี เช่น เกียร์ โซ่ และเฟือง หรือสายพานร่องวี การขับเคลื่อนโดยสายพานจะถูกที่สุด แต่การใช้โซ่ก็เป็นที่นิยมเพราะว่าหาได้ง่ายและไม่มีการลื่นไถล แต่ในสภาพที่มีฝุ่นและแห้ง การใช้สายพานจะดีกว่าการใช้โซ่ ซึ่งจะมีการสึกหรอมาก สำหรับรถแทรกเตอร์จะใช้ทั้งเกียร์และโซ่ ชุดเกียร์จะทำจากเหล็ก เหล็กหล่อหรือพลาสติก ใช้สำหรับการเลือกความเร็วที่เหมาะกับอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดสำหรับพืชแต่ละชนิด

ก) ระบบเกียร์ เกียร์ที่ทำจาเหล็กหล่อหรือพลาสติก ใช้กันอย่างมากในการถ่ายทอดกำลังสำหรับเครื่องหยอดและเครื่องปลูก แต่เกียร์ที่ทำจากเหล็กหล่อจะมีผิวงานขรุขระทำให้ไม่มีความแม่นยำเมื่อใช้งาน แต่สำหรับเกียร์พลาสติก ซึ่งที่ทำจากเหล็กหล่อ จะมีผิวงานขรุขระทำให้ไม่มีความแม่นยำเมื่อใช้งาน แต่สำหรับเกียร์พลาสติก ซึ่งทำงานได้ดีกับเครื่องหยอดและเครื่องปลูก ซึ่งต้นทุนที่ใช้ในการผลิตแม่พิมพ์สูงมาก จึงต้องมีการผลิตเกียร์พลาสติกเป็นปริมาณมาก

ข) ระบบโซ่ โซ่และเฟือง ใช้ขับเคลื่อนถ่ายทอดกำลังจากล้อดินไปยังอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด ต้นกำลังถ่ายทอดกำลังไปยังเพลาทดรอบเฟืองเพลาเดียว ก็สามารถถ่ายทอดกำลังไปยังอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดชุดต่างๆ ได้ชุดเฟืองและโซ่ที่ปรับความเร็วได้ติดตั้งบนเครื่องหยอด เพื่อให้สามารถปรับความเร็วได้ตามความต้องการ การทดสอบแบบนี้ ใช้กับเครื่องปลูกแบบแถวเดียวที่ต่ออยู่บนคาน

จำนวนของโซ่เฟืองไม่ควรต่ำหว่า 10-12 ซี่ เมื่อใช้กับโซ่ลูกล้อ หรือ 7-8 ซี่ เมื่อใช้กับโซ่ที่ความเร็วต่ำ จำนวนฟันเฟืองที่น้อยกว่าที่ระบุไว้มีผลให้เกิดการสึกหรอของโซ่อย่างรวดเร็ว เฟืองขับควรมีมุมฟันเฟืองอย่างน้อย 135 องศา เพื่อป้องกันการหลุดของโซ่ออกจากเฟือง

กำลังที่ถ่ายทอดไปยังเฟืองของชุดขับเมล็ดมีค่าน้อยดังนั้นโซ่ที่ใช้จึงมีขนาดเล็ก มีระบบแยกการทำงานของล้อขับและอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ดสำหรับเครื่องหยอดที่เมล็ดไหลอย่างต่อเนื่องต้องมีลิ้นสำหรับหยุดการไหลของเมล็ดและปุ๋ย ที่เนื่องจากแรงโน้มถ่วงโลก และการสั่นสะเทือนขณะขนส่ง

ความยาวของโซ่ (หน่วยเป็นนิ้ว) สามารถประมาณได้โดยสมการ

$$L = 2C + (N_1+N_2)/2 + (N_2-N_1)^2/4 \quad (4)$$

เมื่อ L = ความยาวของโซ่, นิ้ว

N = จำนวนซี่ของเฟืองโซ่

C = ระยะจากจุดศูนย์กลาง, นิ้ว

P = ระยะ Pitch, นิ้ว

ค) การขับเคลื่อนด้วยสายพาน การขับเคลื่อนด้วยสายพานมีข้อดีคือ ราคาถูก เสียงเบา สามารถรับแรงกระแทกได้ไม่ต้องมีการหล่อลื่นและสามารถทำงานได้ดีแม้ขณะที่การติดตั้งไม่ได้แนว

เมื่อกำลังที่ถ่ายทอดมีค่าน้อย การออกแบบจึงควรสนใจที่ขนาดของเพลาหรือมูเล่ย์ มูเล่ย์ ขนาดใหญ่จะมีหน้าสัมผัสมากและมีค่าแรงหมุนต่ำเส้นผ่านศูนย์กลางของมูเล่ย์ เปล่า ควรมีขนาดระหว่างเส้นผ่านศูนย์กลางระหว่างมูเล่ย์ ขับและมูเล่ย์ ตาม มูเล่ย์ เปล่าที่อยู่ข้างนอกสายพาน ควรมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางใหญ่กว่ามูเล่ย์ เปล่าที่อยู่ด้านใน การใช้มูเล่ย์ เปล่าส่วนใหญ่ นิยมใช้ในการตัดการถ่ายทอดกำลังจากระบบหยอด การยืดตัวของสายพานในระหว่างการทำงานควรนำมาคิดด้วย ในระบบขอบเคลื่อนของสายพานสามารถคำนวณ หรือ วัดจากแบบแผนของระบบขับเคลื่อนรายละเอียดขนาดของสายพานร่องวี และมูเล่ย์ ให้ดูจากหนังสือ Standard engineers 'hand books มูเล่ย์ ตัววีเมื่อขับเคลื่อนค่าลื่นไถล 10 %

เมื่อมีการออกแบบให้ล้อดินเป็นล้อขับเคลื่อน ดังนั้นอัตราการหว่านเมล็ดจะมีช่วงกว้างมากซึ่งสามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะในเครื่องหยอดหรือเครื่องปลูกอเนกประสงค์เมื่อทำงานที่ค่าเฉลี่ย อัตราการปล่อยเมล็ดจะมีค่าสม่ำเสมอ แต่ถ้าทำงานที่ความเร็วสูงเกินกำหนด อัตราการปล่อยเมล็ดจะมีค่าความแปรปรวนสูง

ตารางที่ 2.3 แสดงขนาดมู่เลย์ ตัวขับ ตัวตาม และอัตราส่วนความเร็ว

ขนาดมู่เลย์		
ตัวขับ	ตัวตาม	อัตราส่วนความเร็ว
180	80	2.25
180	100	1.80
180	115	1.57
125	80	1.56
180	125	1.44
115	80	1.44
125	100	1.25
115	100	1.15
125	115	1.09
115	115	1.00
115	125	0.92
100	115	0.87
100	125	0.80
80	115	0.70
125	180	0.70
80	125	0.64
115	180	0.64
100	180	0.55
80	180	0.44

เช่นเดียวกันใช้เฟืองที่มีจำนวนฟัน 36, 25, 23, 20,และ16 ซี่ เป็นตัวขับและตัวตาม จะให้อัตราส่วนการทดรอบตามที่ต้องการ และจำนวนรูหยอดมี 2, 4, 10 และ 20 ทำให้มีอัตราการปลูกได้กว้างมาก

2.2.5 การหาอัตราปลูกของเครื่องหยอดเมล็ดพืช

อัตราการปลูกของเครื่องหยอดเมล็ดสามารถเปลี่ยนได้โดยการเปลี่ยนสัดส่วนการทดรอบความเร็วของเฟืองจากล้อขับเคลื่อนมายังอุปกรณ์กำหนดจำนวนเมล็ด

2.2.6 การประเมินผลการใช้เครื่องหยอดเมล็ด

โดยทั่วไปการประเมินผลการใช้เครื่องหยอดเมล็ด จะพิจารณาด้านเศรษฐศาสตร์ ความเที่ยงตรงในการปลูก และความสามารถในการทำงาน

การพิจารณาด้านเศรษฐศาสตร์ จะคิดเงินลงทุนซึ่งประกอบด้วย ราคาเครื่องหยอดเมล็ด ค่าจ้าง จำนวนพื้นที่เพาะปลูก ความสามารถในการทำงาน และอื่นๆ

ความเที่ยงตรงในการปลูก ความสามารถในการทำงาน สามารถทราบได้เมื่อมีการใช้เครื่องหยอดเมล็ดในสภาพที่แท้จริง

การทดสอบหาสมรรถนะเครื่องหยอดเมล็ด จะพิจารณาค่าเหล่านี้ในการประเมินค่าความเที่ยงตรงในการปลูก เช่นเปอร์เซ็นต์ในการสูญเสียเครื่องเพาะปลูก จำนวนต้นในแต่ละหลุม ความลึกในการปลูก และระยะระหว่างหลุม ในประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดค่าดังกล่าวไว้ใน ตารางที่ 1.4 และเครื่องทดสอบเครื่องหยอดเมล็ดแบบต่างๆ

ตารางที่ 2.4 แสดงค่าที่กำหนดในการออกแบบเครื่องหยอดเมล็ด

เปอร์เซ็นต์ความสูญเสียหลุมเพาะปลูก	น้อยกว่า 1
จำนวนต้นในแต่ละหลุม (ต้น)	3-5
ความลึกในการปลูก (เซนติเมตร)	2-3
ระยะระหว่างแถว (เซนติเมตร)	25
ระยะระหว่างหลุม (เซนติเมตร)	25

2.3 สูตรการคำนวณ

- ประสิทธิภาพของการหยอดที่ 3-5 เมล็ด (%)

$$= \frac{\text{จำนวนหลุมที่มีเมล็ด 3-5 เมล็ด}}{\text{จำนวนหลุมทั้งหมด}} \text{ X } 100 \quad (5)$$

- เมล็ดที่สูญเสีย (%)

$$= \frac{\text{จำนวนเมล็ดที่แตกหักเสียหาย}}{\text{จำนวนเมล็ดทั้งหมดทั้งหมด}} \text{ X } 100 \quad (6)$$

- วัดความกว้างของระยะการหยอด แล้วคำนวณความสามารถทางไร่ทางทฤษฎีโดยใช้สูตร
ความสามารถทางไร่ทางทฤษฎี(ไร่/ชั่วโมง) = ความกว้าง x ความเร็วในการเคลื่อนที่/1.6

- จับเวลาในการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จ วัดขนาดพื้นที่ที่ทำงานได้คำนวณหาความสามารถทางไร่จริงจากพื้นที่ที่หยอดเมล็ดได้ต่อเวลาที่ใช้

ความสามารถทางไร่จริง(ไร่/ชั่วโมง) = พื้นที่ที่ได้/เวลาที่ใช้ (7)

- หาประสิทธิภาพการทำงานทางไร่จากสูตร

ประสิทธิภาพการทำงานทางไร่(%) = ความสามารถจริง/ความสามารถทางทฤษฎี x 100 (8)